

odkritje spomenika  
partizanomPADLIM V BORBI PROTI FAŠIZMU  
ZA SVOBODO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK II.

DUNAJ, V PETEK, 24. X. 1947

ŠTEV. 57 (85)

## Njihova oporoka

Zdaj, ko bomo odkrili spomenik nad grobom 85 slovenskih partizanov, ki so padli na Koroškem v borbi proti temni sili fašizma, je naša dolžnost, da se ne udeležimo samo zunanega slavja, ampak da bridko in ponosno občutimo veličino njihovega dejanja za stvar naše svobode. Ti in drugi partizani, ki so padli na Koroškem, so nam zapustili veliko oporoko, v kateri so s krvavimi črkami napisane naslednje besede:

„Padli smo, da bi vi živeli. Nadaljujte borbo do konca! Naša kri ne sme biti prebita zaman. Iz nje mora zrasti nova Slovenska Koroška, dežela, kjer ne bo več narodnostnega zatiranja in socialnega zapostavljanja.“

Po samotnih gorah Slovenske Koroške leži še mnogo partizanov v neznanih, plitvih grobovih. Ti grobovi so neporušljivi mejniki in oni kričijo v svet — Washingtonu, Londonu in Parizu:

„Tukaj smo prelili svojo kri, tukaj so meje Jugoslavije!“

Partizani Slovenske Koroške so šli v borbo, da bi popravili tisočletne krivice, ki jih je iz dneva v dan, iz leta v leto grmadi imperialistično nemštvo nad slovenskim narodom. Cilji naših padlih partizanov so bili istovetni s cilji vseh pravih ljudi, ki si želijo, da bi vladala na svetu pravica in poštenje in da bi govorila pamet namesto atomske bombe. Ljudstvo Slovenske Koroške v svojih partizanih upravičeno vidi najlepši zgled požrtvovalnosti in predanosti. V njih vidi nepopustljive, do smrti zveste pobornike miru in demokracije, odločne sovražnike narodnostnega nasilja in kolonialnega zaslužjevanja. Zato bomo koroški Slovenci izpolnili oporoko naših partizanov.

Slovenskemu narodu so imperialistični prekupčevalci dolgo časa zatrjevali, da ni „zgodovinski narod“, da ni imel svojih kraljev, cesarjev in tiranov. Zato so ga na koncu prve svetovne vojne razdelili kar med štiri države. Večji del slovenskega naroda je sicer prišel v Jugoslavijo, zato pa je veliko število Slovencev ostalo pod Avstrijo in Italijo in majhno število pod Madžarsko.

Koroški Slovenci smo se vedno čutili kot del slovenskega naroda — ne glede na meje, ki so nam jih vsiljevali in vsilili. Naj smo živeli v Avstro-ogrski monarhiji, v prvi avstrijski republiki, v rajhu ali v drugi avstrijski republiki z zapornimi conami in vojaškimi sodišči, vedno in povsod smo bili Slovenci in vedno bomo ostali Slovenci, ker kaj drugega nikdar in nikoli biti ne moremo. Kri slovenskih koroških partizanov je bila prelita predvsem zato, ker naši partizani niso pristali na to, da bi imperialistično nemštvo izbrisalo slovenski obraz koroške zemlje ter s koroškimi Slovenci „obračunalo“ v izseljeniških taboriščih, zaporih in krematorijih. Slovenski partizani na Koroškem so padli, da bi bil slovenski narod na Koroškem nacionalno osvoboden in zedinjen z ostalimi Slovenci v svoji državi — Ljudski republiki Sloveniji pod okriljem Federativne ljudske republike Jugoslavije.

Oporoka naših partizanov je jasna vsemu slovenskemu narodu na Koroškem. Kakor v dnevih oborožene borbe proti nasilju in bedi nacizma, tako je tudi danes ves slovenski narod združen pod okriljem nepremagljive in neporušne Osvobodilne fronte. Osvobodilna fronta je vodila slovenski narod v tistih trenutkih, ko so v Londonu, v Washingtonu, Parizu in drugih prestolnicah sveta že napravili križ čez tistih milijon Slovencev, za katere noben imperialist ni verjel, da bodo preživeli, še manj pa da bi odnesli zmago v tej veliki

Obisk delegacije Svetovne zveze  
demokratske mladine na Koroškem

V Avstriji se že dalj časa mudi delegacija svetovne federacije demokratske mladine. Delegacija je doslej obiskala že več avstrijskih pokrajin, proučila življenje avstrijske mladine in spoznala politični in gospodarski položaj v Avstriji.

V nedeljo 19. oktobra je delegacija svetovne mladinske federacije prišla na Koroško. V Celovcu so jo sprejeli zastopniki Zveze mladine za Slovensko Koroško in zastopniki »Svobod. avstrijske mladine«. Popoldne istega dne se je delegacija udeležila mladinskega mitinga v Logi vasi pri Vrbskem jezeru.

V imenu okrajnega odbora ZMSK je delegacijo pozdravil Pavle Zima, v imenu Pokrajinskega odbora OF pa tov. Anica Šporn — Vida, ki je v kratkem govoru obrazložila dosedanja borba koroške mladine in orisala položaj, v katerem je sedaj slovenska mladinska organizacija na Koroškem. Tov. Vida je poudarila, da je bilo v okviru partizanskih edinic na Koroškem 70 % mladincev, ki so s svojo borbo, s krvavim plebisitom postavili na laž krivični plebisit. V skupnem številu partizanov, ki jih je padlo 1000 na Slovenskem Koroškem, je veliko število mladincev. Kljub velikim žrtvam koroških Slovencev v borbi proti fašizmu pa doslej nismo doživeli svobode, ki smo se zanjo borili. Dagaja se ravno nasprotno. Koroški Slovenci in z njimi seveda koroška mladina nimajo niti najosnovnejših narodnostnih pravic. Značilno je dejstvo, da oblasti na Koroškem doslej še niso priznale slovenske mladinske organizacije, čeprav je Zveza mladine za Slovensko Koroško nastala v času borbe proti fašizmu, v času, ko je sedanji varnostni direktor Stössler, ki je proglasil ZMSK za ilegalno, še zvesto služil Hitlerju. Mladina Slovenske Koroške se zahvaljuje svetovni mladinski federaciji za sprejem v federacijo. Sloven-

moriji nedavno minule vojne. Nič čudnega torej, če se slovenski narod na Koroškem danes kljub vsakdanjemu ciničnemu zapostavljanju in preganjanju še tesneje oklepa svoje zmagovite Osvobodilne fronte, svoje zastave, pod katero so se naši partizani borili in zmagali!

Nekateri ljudje, ki so bili doslej navajeni kupovati in prodajati države in kopiciti dividende na račun zatiranih narodov, razumljivo občutijo velik strah, ker vedo, da se bliža konec njihovega gospodstva. Z zadnjimi silami skušajo preprečiti osvoboditev malih narodov, tako tudi naš koroških Slovencev. Njihovi naporji pa bodo zaman, če bomo zvesto izpolnjevali oporoko naših partizanov in vseh tistih milijonov in milijonov ljudi, ki so v pretekli vojni dali svoje življenje za boljši in pravičnejši svet.

Prej ko slej velja za nas koroške Slovence neizprosna, brezkompromisna borba do zmage, do popolne narodnostne in socialne osvoboditve, do združitve z Jugoslavijo. Takšna je oporoka naših partizanov in častna dolžnost vsakega Slovenca na Koroškem je, da jo pomaga izpolniti. Ko postavljamo spomenik v St. Rupertu, nikdar in nikoli ne pozabimo, da nam 85 partizanov iz skupnega groba molče venomer ponavlja:

„Tukaj je Jugoslavija!“

ska mladina se bo še s povečano silo borila proti fašizmu za narodnostne pravice koroških Slovencev, za priključitev k Titovi Jugoslaviji. S tem bo dokazala, da je vredna biti član Svetovne zveze demokratske mladine.

Tov. Anica Šporn — Vida je opozorila delegacijo Svetovne zveze demokratske mladine na dejstvo, da so britanska sodišča izrekla svoje obsodbe nad 30 slovenskimi mladinci zaradi tega, ker so nosili slovenske zastave ali ker so javno izpovedovali svojo zvestost pripadnosti k slovenskemu narodu. Tov. Kolenik, zaveden slovenski mladinec je bil n. pr. devetkrat aretiran in šestkrat obsojen.

Višek nasilja s strani britanske in avstrijske oblasti predstavlja napad na koroško mladinsko brigado, ki se je vračala z gradnje proge Samac—Sarajevo. Slovenska mladina je zelo ogorčena zaradi obsodbe, ki jo je britansko sodišče izreklo nad brigadirji, ki so bili pri tej priliki aretirani. Po vsej Slovenski Koroški se vrstijo mladinski sestanki, na katerih slovenska mladina skupaj z napredno avstrijsko mladino protestira proti tej krivični rabsodbi in zahteva, da britanske oblasti izpustijo zaprte brigadirje.

Na koncu svojega govora je tovarišica Anica Šporn — Vida naglasila, da je potrebno, da si ZMSK ustvari močno skupno fronto z napredno avstrijsko mladino v borbi proti porajajočemu se fašizmu na Koroškem.

V imenu delegacije svetovne mladinske federacije je govoril avstralski delegat Harry Weiss, ki je najprej na kratko očrtal naloge delegacije. Delegacija ima namen preiskati problem mladine v Avstriji in Slovenski Koroški. Delegacija sestavljajo jugoslovanski, poljski, avstralski in avstrijski delegati. Govorec o nalogah svetovne mladinske federacije je Harry Weiss dejal, da je temeljni cilj vse napredne mladine sveta borba za trajen mir, za iztrebljenje fašizma, ki je v Avstriji velika nujnost, in za boljše življenje mladine v bodočnosti. Avstrijski delegat je poudaril, da je potrebno, da avstrijska napredna mladina in slovenska mladina na Koroškem sodelujeta v skupni borbi proti fašizmu. Avstralski delegat je potem govoril o svojih dosedanjih vtisih v Avstriji. Dejal je, da v Avstriji vlada organizirani kaos. 70 % otrok na Dunaju ima premalo hrane. Hrane je sicer dovolj, vendar jo je mo-

goče kupiti samo na črni borzi. V velikem industrijskem centru Donawitzu ima le 6 otrok predpisano težo. Večina delavcev v Avstriji ima samo po eno obleko. Za tako gospodarsko stanje je odgovorna avstrijska vlada, ki prodaja Avstrijo dolarskim imperialistom. Napad na mladinsko brigado v Področici je označil avstralski delegat kot protidemokratski ukrep. Po njegovem mnenju ne more biti nikdar zločin narodna zvestost, pač pa je zapiranje zaradi narodne zvestosti zločin.

V imenu delegacije svetovne mladinske federacije je avstralski delegat izrekel najostrejši protest zaradi ravnanja britanskih vojakov in avstrijskih žandarjev ob priliki napada in je obljubil, da bo delegacija podvzela vse, da se zaprti brigadirji izpuste na svobodo.

Poljski delegat je sporočil koroški mladini pozdrave poljske mladine in naglasil, da poljska mladina stoji na strani mladine Slovenske Koroške v borbi proti avstrijskemu imperializmu.

Prisotni mladinci so burno pozdavnili jugoslovanskega delegata tovariša Saša Cvahteta, ki je dejal v svojem govoru, da je prav za prav čudno, da mora priti na obisk k mladincem Slovenske Koroške v tujo državo. Mladina Slovenske Koroške se je borila v vrstah partizanskih edinic skupaj z ostalimi slovenskimi in jugoslovanskimi mladinci pod vodstvom maršala Tita. Takrat ni bilo nikakih meja, partizanska borba jih je odpravila. Tovariš Cvahte je poudaril, da jugoslovanska mladina spremlja borbo koroških Slovencev za priključitev k Jugoslaviji, da jugoslovanska mladina nudi mladini Slovenske Koroške vso možno pomoč, hkrati pa je naglasil, da je v borbi proti novo porajajočemu se fašizmu v Avstriji potrebno, da slovenska mladina čim tesneje sodeluje z napredno mladino Avstrije.

V imenu »Svobodne avstrijske mladine« je pozdravila miting zastopnica pokrajinskega vodstva za Koroško in dejala, da je slovenska in avstrijska napredna mladina doslej sodelovala že v mnogih akcijah in da se to sodelovanje iz dneva v dan pogloblja.

Več tisoč mladincev je z navdušenjem poslušalo govornike, jih mnogokrat prekinjalo s ploskanjem in odobravanjem.

V imenu ZMSK je udarnik z mladinske proge podaril delegaciji album s slikami iz narodno osvobodilne borbe koroških Slovencev.

## ZN morajo biti čuvarji miru in varnosti

GOVOR MANUILSKEGA V POLITIČNEM ODBORU GENERALNE  
SKUPŠČINE OZN

Politični odbor Generalne skupščine Združenih narodov je končal diskusijo o ameriškem predlogu o ustanovitvi tako imenovanega »Začasnega odbora«, ki naj bi opravljal posle Varnost. sveta. V tej diskusiji so nekatere delegacije podale nove predloge, ki ameriški osnutku niso nasprotovali, ampak ga samo dopolnjevali in razširjali. Namen vseh teh predlogov je bil, da bi diskusijo še bolj komplicirali in na ta način ustvarjali ugodne pogoje za sprejem ameriškega osnutka v tej ali oni obliki.

O tem vprašanju je govoril tudi vodja ukrajinske delegacije D. Manuiski. Med drugim se je dotaknil sprememb, ki jih je Marshallov predlog doživel. Najprej je dejal Manuiski, so o tem odboru govorili kot o »stalnem odboru za vprašanja miru in varnosti«. Kmalu nato pa se je spremenil v Začasni odbor in v njegovi definiciji se besedi »mir in varnost« nista več pojavili. Tudi o funkciji, da bi preiskoval sporna vprašanja med državami, ni bilo več govora. Vneti pristaši ameriškega načrta so si prizadevali, da

bi ta odbor predstavili kot odbor, ki bi zasedal takrat, kadar bi skupščina OZN preložila, ali kot navadno skupino političnih referentov, katerih naloga je tako rekoč v tem, da pripravljajo akte za člana Generalne skupščine.

Po mrzličnem nemiru pristašev ameriškega osnutka pa se vidi, kako nesigurni so vsi tisti, ki bi za vsako ceno hoteli spremeniti statute OZN. Naj so njihovi predlogi po obliki še tako raznoliki, vsebina je vedno ista: pokopati statute OZN, da bi potem anglo-ameriški blok brez nasprotovanja lahko 57 državam predpisoval politično zadržanje. Odbor, ki bi ga sestavljali predstavniki vseh 57 držav, ki bi imel polnomočja Generalne skupščine in poleg vsega še polnomočje, da posega v kompetence Varnostnega sveta, ni nikak pomožni organ.

Manuilski je dalje ugotovil, da bi v vsaki državi, kjer bi poskušali ustavo države tako brezobzirno spremeniti, izzvalo to proteste. V OZN, kjer se srečujejo interesi različnih držav in kjer bi bil zaradi sodelovanja med temi državami potrebno posebno skrbno obravnavanje ustaljenih ustavnih predpisov, pa delajo z Ustavo kot s krpo papirja. Vladajoči krogi v ZDA govorijo o zakonih takrat, kadar se jim zdi to primerno, in kršijo zakone, kadar jim gre to v račun. Oni kršijo statute OZN, ne da bi jih motilo dejstvo, da s svojim ravnanjem ogrožajo obstoj organizacije.

#### SOVJETSKA ZVEZA ŠČITI PRAVICE MALIH NARODOV

Manuilski je nato omenil primere, ko so predstavniki Sovjetske zveze glasovali v Varnostnem svetu proti anglo-ameriški večini. »Ali so bila to morda vprašanja, ki bi bila povezana z morebitnimi imperialističnimi nameni Sovjetske zveze?« je vprašal. »Ali se je v teh primerih morda mislilo na ustanavljanje vojaških oporišč, ki bi ogrožala varnost ZDA in Velike Britanije? Ali je Sovjetska zveza hotela dobiti kakšne kolonije? Ne.

V vseh primerih so predstavniki Sovjetske zveze branili pravice malih narodov. Dvakrat, v aprilu in juniju 1946, je Sovjetska zveza glasovala proti anglo-ameriški večini v španskem vprašanju, ne da bi pri tem, v protislovju s svojimi nasprotniki, imela kakršne koli koristi v španskih rudnikih bakra, ampak samo zato, da bi izvojevala demokratične pravice za špansko ljudstvo, ki jih je Franco pogazil v prah.

Petkrat je sovjetski delegat iz istih vzorčkov glasoval proti anglo-ameriški večini v vprašanju Grčije. On ni zahteval oporišč in arzenalov v Grčiji, ampak je skušal doseči samo to, da bi ta dežela ne bila več orodje v rokah tujih držav in da ne bi več ogrožala miru in varnosti na Balkanu.

Šestkrat je glasovala Sovjetska zveza proti anglo-ameriški večini v vprašanju sprejema novih članov v OZN. Tudi takrat je nastopila za pravice malih narodov in proti politiki zapostavljanja Albanije, Bolgarije, Romunije in drugih držav, katerih politični sistem ne ugaja trgovskim krogom Cityja in Wall Streeta. Sovjetska zveza se je končno zoperstavila temu, da bi mali albanski narod, na temelju nedopustnih in dvomljivih obdolžitev, da je minimalno angleške ladje, diskriminiral.

#### DOLŽNOSTI ZDRUŽENIH NARODOV

Organizacija Združenih narodov, je Manuilski dalje izjavil, je poklicana, da čuva nad mirom in varnostjo. Dolžnost OZN je, da zahteva, naj odnosi med državami temeljijo na načelih, ki jih priznava statut OZN, na enakopravnosti narodov in spoštovanju neodvisnosti, ne pa na temelju načel svetovnega gospodarstva nekaterih držav. Dolžnost OZN je, da zahteva, naj se države držijo pogodb in sporazumov, ne pa da jih ta ali ona država enostransko popravlja. Zahtevati mora, da doktrine, ki ogrožajo mir in varnost, kakor doktrina predsednika Trumana, ostanejo v mizici, ne pa da pred očmi OZN stopajo v akcijo. Zahtevati mora, naj se okrepi kakor je Marshallov načrt, ne izvajajo mimo OZN, ampak pod nadzorstvom OZN, da se pri tem prepreči gospodarsko zasužnjevanje opustošenih evropskih držav po ZDA.

Dolžnost OZN je, da zahteva, naj se izvede priporočilo, ki ga je sprejela Generalna skupščina OZN 14. decembra 1946 o omejitvi oboroževanja, ne pa da si umiva roke, če je sedaj mesto razoroževanja tekma v oboroževanju. Njena dolžnost je tudi, da pokliče na odgovor države, v katerih vodijo nebrzdano vojno propagando.

Če tega ne podvzame, se odpove vsem svojim najvažnejšim ciljem in nalogam in okrepi atmosfero protizakonitosti, ki jo je privedla v tak, za vse prijatelje miru žalosten položaj.

Če govorimo o krizi OZN, je nadaljeval Manuilski, potem je to zaradi siste-

## Deželni šolski svet zvesto stopa po stopinjah Maier-Kaibitscha

Znane so metode, s katerimi so koroški šovinisti v deželnem šolskem svetu pod vodstvom »Heimatbunda« vedno iznova preprečili ustanovitev slovenskih šol, da so lahko v svojstvenih »dvojezičnih šolah« nadaljevali s pomembnim delom. Izgovor je bil od nekdanj vedno isti: Želja staršev in tistih, ki so za vzgojo pristojni. Kako so to željo potem z vsem mogočim pritiskom konstruirali, je ravno tako dobro znano. Upali smo, da se bo po strašnem nauku nacističnih let vsaj v tem oziru nekaj spremenilo. Vendar temu ni tako.

Da bi preprečili ustanovitev slovenske gimnazije, ki jo je Slovenska prosvetna zveza zahtevala pri Prosvetnem ministrstvu na Dunaju, je koroški deželni šolski svet segel po starem preizkušenem sredstvu. Z odlokom štev. 14.616 od dne 3. oktobra 1947 zahteva od staršev otrok prvega in drugega razreda srednjih šol odgovor na naslednje vprašanje: »Želite, da Vaš otrok obiskuje Realno gimnazijo s samo slovenskim poučevalnim jezikom, da ali ne?«

Odgovor na to vprašanje je že vnaprej jasen in je vsa komedija samo krinka, da bi odgovornost za odklonitev slovenske srednje šole odvrnili od sebe in se izgovarjali na »željo« ljudstva.

Slovinci smo takih komedij siti in sedaj samo še ugotovljamo, da je vse govoričenje o popolni enakopravnosti koroških Slovencev navadna podla laž.

Znano je, da je veliko število slovenskih staršev doprineslo žrtev odpovedi večletnega sožitja s svojimi otroki samo zato, da bi obiskovali slovensko srednjo šolo. Kljub vsem šikanam in neprilikom so dovolili svojim otrokom, da so skrivaj šli čez časno mejo v šole v svobodno domovino. Znano je, da veliko število slovenskih staršev svojih otrok sploh ne da v nemške srednje šole samo iz strahu, da bi tam postali janičarji svojega ljudstva. Znano je, kolikemu ponizanju in zasramovanju je izpostavljen mali slovenski študent na nemški srednji šoli! Kdo torej bo pri tem od deželnega šolskega sveta perfidno in sceniranim plebiscitu odločal o slovenski srednji šoli? — Nemci in od njih kupljene

## Za zimo pretijo glad, mraz in tema

Na Dunaju v zadnjih tednih zopet zaskrbljenostjo gledajo na tedenske živilske dodelitve. Spet se dogaja, da so dodelitve sicer na papirju, da pa zaman povprašujejo v trgovinah za nakazanimi živili. Tako so zadnji teden zmanjšali dodelitev mleka in je izostala dodelitev mesa kljub temu, da je bila na papirju objavljena.

Zato Dunajčani že danes s strahom pričakujejo zimo. Ne samo da ni potrebne zaloge za prehrano, je veliko število delavcev razočarano predvsem zaradi tega, ker tudi ne dobijo obljubljenega premoga v zameno za drva, ki so jih v zaupanju v Figlovo akcijo za papirno industrijo prostovoljno napravili med svojim dopustom. O dodelitvi druge premogovne zaloge za zimo se sploh ne more govoriti.

In še tretje zlo zime se že danes opaža na Dunaju. Že sedaj številni obrabi zaradi pomanjkanja električne energije samo s polovično zmogljivostjo delajo, medtem ko so privatniki menjaje se vsak drugi teden čez dan in še pozno v noč brez luči.

matičnih kršitev statuta OZN, drugič, zaradi naporov ZDA, ki bi iz OZN hoteli napraviti orodje svoje zunanje politike, in tretjič zaradi vojne psihoze, ki so jo v ZDA umetno ustvarili. In zdaj nam predlagajo, da bi to krizo izlečili z novo kršitvijo statuta — z ustavitvijo organa, ki bi anglo-ameriški bloku pomagal, da bi OZN še trdneje dobili v svoje roke in ki bi vojnim hujskačem dal še več hrabrosti.

Manuilski je nato govoril še o govoru angleškega delegata Shawcrossa in na koncu dejal: Mi ne zahtevamo nič ekstremnega. Zahtevamo samo eno: da se držimo statuta in samo statuta, ki so življenjski zakon OZN.

dušel! Zato glasovanja ne bo spremenilo tudi ne dejstvo, da bodo kuverte baje odpirali »v navzočnosti nekega notarja in nekega častnika britanske vojaške uprave« (ki je, kakor znano, svoj posebni šolski oddelek pri koroški deželni vladi že opustila).

Koroški Slovenci odločno odklanjamo ta manever koroškega deželnega šolskega sveta in prosvetnega ministrstva! Iz izkušnje dolgih let dobro vemo, da Dunaj vedno namenoma prepušča odločitev Celovecu, Celovec pa se sklicuje na željo »staršev in za vzgojo pristojnih«. To željo pa so si znali zagotoviti v svoj prid s stoletnim načrtnim zatiranjem odvisnega slovenskega človeka, s strahovanjem slovenske dece in z Judeževimi groši! Leta 1920 je deželni glavar Lemisch postavil trditev, da imajo za izvedbo načrta popolne germanizacije časa samo še za dobo ene generacije in da morajo pri tem sodelovati šola, cerkev in država. Nadzorstvo nad to izvedbo pa je bilo poverjeno »Heimatbund« pod vodstvom Maier-Kaibitscha in predsedstvom Perkonigga, ki je ves čas sedel tudi v koroškem deželnem šolskem svetu in odloča v njem tudi še danes. Ker jim kljub vsemu nasilju zadnjih let do sedaj popolna germanizacija zaradi osvobodilne borbe koroških Slovencev le ni uspela, jo danes nadaljujejo. Omenjeni odlok koroškega deželnega šolskega sveta priča, da brez sramu stopajo po stopinjah Maier-Kaibitscha, hkrati pa očitno postavlja na laž hinavske besede deželnega glavarja, ki je v svojem govoru za 10. oktober izustil:

»Mi mislimo zelo resno s slovenskimi šolami in s popravo škode in dež. vlada je resnost tega svojega namena dokazala, da smo storili, kar koli smo mogli.«

To tako poudarjeno resnost s slovenskimi šolami najjasneje potrjuje odlok koroškega deželnega sveta, ki je podisan »po naročilu deželnega glavarja«.

Vse hinavstvo koroške narodnostne politike se vidi v tem, da hkrati, ko postavijo pred sodišče Maier-Kaibitscha, brez sramu in načrtno stopajo po njegovih stopinjah in nadaljujejo njegovo politiko.

## RAZSTAVA

življenja in borbe koroških Slovencev

v Narodni šoli v St. Rupertu pri Velikovcu bo odprta od 26. oktobra do 3. novembra 1947 vsak dan od 9. do 17. ure. Vstopnina za odrasle 2 šilinga, za mladino 1 šiling.

Slovenska prosvetna zveza.

»strica«, nikakor pa noče napraviti ukrepov, s katerimi bi najprej z lastnimi sredstvi odpomogla vsestranski krizi. Da je to mogoče, so pokazali naši najbližji sosedi, ki s svojim načrtnim gospodarstvom stalno dvignilo življenjsko raven svojih narodov. To je moral priznati celo avstrijski prehranbeni minister Sagmeister, ki je v razgovoru z zastopnikom avstrijske informacijske službe izjavil: »Avstrija je odbanda od držav, kakor od Madžarske, Jugoslavije, Češkoslovaške, ki so brezdomno doživlele tudi težke čase kot mi v Avstriji. Avstrijsko ljudstvo pozna zaradi mnogih še obstoječih vezi življenje izven meja svoje države in le predobro ve, da v teh državah nikjer več ne gladijejo.«

## POLITIČNE VESTI

V nedeljo so bile v Franciji občinske volitve. Po dosedanjih rezultatih je Komunistična partija Francije ne samo ohranila, temveč celo učvrstila svoje pozicije in dobila 30,6 odstotka vseh oddanih glasov. Največ glasov je dobila stranka generala De Gaullea, in sicer na račun ostalih meščanskih strank, v prvi vrsti pa na račun katoliške ljudske stranke, ki je izgubila 3 četrtine glasov. Stranka De Gaullea je dobila 36,4 odstotka glasov, socialisti 19,3, republikanska ljudska stranka 9,3 in ostale manjše meščanske skupine 2,3 odstotka oddanih glasov.

Monarhohafistična grška vlada je prepovedala izdajanje centralnega organa grške Komunistične partije »Risospastis« in organa EAM-a »Eleftheria Ellada«. Kakor poročajo grški listi, je vlada izdala to prepoved na zahtevo Amerikancev, ker so ti listi sistematično razkrinkavali politiko ameriških imperialistov v Grčiji.

V Solunu so 19. oktobra usmrtili 52 mož, ki so bili obtoženi sodelovanja s partizani, 21. oktobra pa 13 in v Atenah 26, med njimi dve ženi. Centralni komitet EAM-a je protestiral proti terorju Sofulske vlade in izjavil, da se bodo tuzemski imperialisti in kolaboracionisti kmalu prepričali, da so njihovi načerti za zasužnjevanje Grčije neizvedljivi.

Sovjetska zveza je letos dosegla rekordno žetev. Rezultati žetve in oddaje pridelkov so prekosili vsa pričakovanja, da si v nekaterih pokrajinah vladala velika suša. Presežki žetve, ki jih bo Sovjetska zveza lahko uporabila za izvoz, se cenijo na 8 do 10 milijonov ton žita.

Namestniki zunanjih ministrov, ki v Londonu razpravljajo o bivših italijanskih kolonijah, so določili 36 člansko komisijo, ki bo te kolonije obiskala, da bi ugotovila želje prebivalstva.

Ameriška vlada je odbila predlog Sovjetske zveze, da bi obe državi v začetku 1948. l. umaknili svoje čete iz Koreje.

Kakor poroča ameriško zunanje ministrstvo, so v zadnjih štirih mesecih poslali iz Amerike v države Evrope za 12 milijonov dolarjev orožja, municije in vojno-tehničnih pripomočkov. Čisti dobiček Združenih držav znaša milijon dvesto tisoč dolarjev.

V Beirutu se je pričelo zasedanje Arabske lige pod predsedstvom predsednika libanonske vlade Rijada es Solha. Na dnevnem redu zasedanja sta vprašanji Palestine in Egipta. Egipčanski list »Al Balag« je objavil članek, v katerem pravi, da je »glede Palestine jasno, da imperialistične sile nimajo dobrih, temveč slabe namene. Neuspeh Varnostnega sveta, da bi zadovoljil upravičene egiptске zahteve za umik britanskih čet iz Egipta, je odkril namene velikih imperialističnih sil kakor tudi njihovo udeležbo pri nasilju in zatiranju.«

# KRIVDA JE DOKAZANA

## SLOVENSKI NAROD TERJA ZADOŠČENJE

V vseh državah, ki so bile žrtev Hitlerjeve agresije, so ljudstva obračunala z onimi elementi, ki so s svojo politiko pomagali, da je prišlo do te najhujše katastrofe za posameznika in države. V Jugoslaviji, Madžarski, Poljski, Češkoslovaški, Bolgariji in drugje so narodi obsodili vse politike, ki so bili odgovorni za to katastrofo in hkrati z njimi tudi njihovo zavoženo politiko. V Avstriji pa je že proces proti Schmidtu pokazal, da niti ni volje za preumeritev politike. Može na najvišjih položajih so zagovarjali tega ministra, ki je Avstrijo povedel v največje zlo, in s tem izpovedali, da se strinjajo z njegovo politiko izdajstva.

Podobno sliko kaže tudi proces proti vojnemu zločincu Maier-Kaibitschu pred celovškimi ljudskimi sodiščem. Ta proces, ki bi moral razgaliti vso šovinistično politiko zasluževanja in ponemčevanja našega ljudstva v zadnjih 25 letih in predvsem poslednjo peklensko akcijo izselitve, ki je bila hladnokrvno, preračunano, in priprav-

### Izselitev je delo koroških šovinistov

Toda predsedniku in državnemu pravdniku očitno ni za to, da bi odkrili vso veliko mero krivde, da bi posegli po izhodišču te nečloveške zarote proti življenju koroških Slovencev, tja, kamor so pokazale priče, ki so na lastni koži občutile zločinsko delo Maier-Kaibitscha. S svojimi izjavami in predloženimi dokumenti so te priče dokazale odgovornost obtoženega zločince in vseh tistih, ki so mu pomagali pri zločinskem delu raznarodovanja v prvi avstrijski republiki in potem pri „končni rešitvi koroškega vprašanja“ z izselitvijo in fizično iztrebitvijo domačega slovenskega ljudstva. Zato je vsekakor značilna izjava predsednika, da „ni stvar priče predlagati, katere priče naj se pokličejo“. Kljub temu pa mora sam predsednik ugotoviti, da je načrt izselitve prišel iz Celovca in da je Maier-Kaibitsch igral pri tem vodilno vlogo.

To je pri očitni zožitvi procesa vsekakor važna ugotovitev. Maier-Kaibitsch sam mora priznati, da so bili vsi njegovi sodelavci v uradu, ki je odločal o izselitvi, z eno samo izjemo izključno domačini — Korošci. In to ne mroda Korošci, ki so se bavili s koroškim vprašanjem šele od 14.—15. aprila 1942 dalje, temveč ljudje, ki so delali za to že od leta 1920, kot Hauptmann Fritz in Kaplaner in današnji „socialist“ dr. Wanner. Proces pa je pokazal še več: da so se s Kaibitschevo politiko strinjali vsi koroški velikonemški šovinisti in nacisti, ki so bili povezani med seboj v „Heimatbundu“. Sam državni pravdnik je dejal, da se je pri zborovanju „Abwehrkämpferjev“ maja leta 1942 v kolodvorski restavraciji v Celovcu strinjal z izselitvijo tudi današnji namestnik celovškega župana Krassnig. Dr. Möbius, znani zastopnik klerofašistične diktature, pa je v pričevanju izjavil, da je bil v borbi za „nedeljivo Koroško z Maier-Kaibitschem vedno na isti črti“. Zato je tudi branil Maier-Kaibitscha pred aretacijo v času klerofašizma, Maier-Kaibitsch pa ga je iz hvaležnosti kasneje obvaroval pred koncentracijskim taboriščem. Prav tako z navdušenjem pove nacist dr. Miltschinsky, ki je imel pred sodiščem dolgo predavanje o „slovenzaciji“ na Koroškem, in ga je mo-

### Naše ljudstvo zahteva obsodbo vse politike načrtnega raznarodovanja

Na vse to so te priče v obrambi svojega vrstnika Maier-Kaibitscha in v obrambi „nedeljive Koroške“ pozabile. Ni pa na vse to pozabilo naše ljudstvo in zato zahteva da se obtožnica razširi na vse krivce raznarodovanja, ki so tako v avstrijskih oblasteh kot v različnih šovinističnih narodno-udarnih organizacijah, predvsem pa v „Heimatbundu“. Zaradi zločina raznarodovanja so sodili tudi v Nürnbergu in zato zaradi tega zločina poleg Maier-Kaibitscha spadajo na zatožno klop vsi tisti, ki so „reševali“ koroško vprašanje. Zato naše ljudstvo zahteva od sodišča, da zasliši vse naše priče, ne pa da pripušča vse razbremenilne priče, medtem ko žrtvam samim ne da besede.

ljeno uničenje našega ljudstva, po svoji zasnovi, izvedbi in cilju jasno kaže namen avstrijske reakcije, da bi skrbno prikrila ozadje, krivce in povzročitelje tega edinstvenega nemškega nasilja nad malim slovenskim narodom v osrčju Evrope. Niti sedaj, ko obravnava traja že teden dni, še ni uspelo dobiti celotne slike o pripravah, obsegu, grozovitosti, materialni škodi in o žrtvah tega zločina. Nasprotno, vse kaže, da sodišče namenoma skrbno čuva, da ne bi prišlo preveč stvari na dan in da bi svetovna javnost ne zvedela za resnične dogodke na Koroškem od leta 1920 dalje. Zato dvoletno zavlčevanje in skrbno zoževanje procesa na leta, ko je nasilje doseglo višek in na osebo Maier-Kaibitscha. Vendar še tako skrbno pripravljena obtožnica, še tako perfidna izbira prič in porotnikov in še tako ozka pot obravnave niso mogli preprečiti, da ne bi dosedajni potek dokazal, da krivda ni samo v izselitvi, da se ni pričela šele 14.—15. aprila 1942 in da Maier-Kaibitsch ni edini krivec.

ral zaradi njegovih nacističnih nazorov večkrat prekiniti celo predsednik sodišča, da je bil vedno istih nazorov kot obtoženi Maier-Kaibitsch. Tudi inženir Schumy je moral priznati, da je sam svetoval Maier-Kaibitschu, naj ostane na Koroškem, da ne nastane kakšna „nesreča“, to je, da nadaljuje nasilno germanizacijo, oziroma, kakor on temu pravi, da nadaljuje staro politiko „sprave“. Če pritegnemo v to vrsto še predsednika „Heimatbunda“, profesorja Perkonigga, ki je kot narodno politični referent pod Sucherjem predlagal Seyss Inquartu Maier-Kaibitscha kot „strokovnjaka“ v deželno vlado, potem bi bil krog zaključen in se je treba ozreti samo dve desetletji nazaj, da vidimo kako je „reševanje koroškega vprašanja“ po teh ljudeh moralo privedi do Kaibitschevega režima nasilne izselitve in fizične iztrebitve koroških Slovencev. Vsi ti izjavljajo seveda danes kot priče, da so bili proti izselitvi in da so obsojali to zločinsko početje, pri tem pa pozabljajo na svoje nekdanje izjave! Menda ministra Schumyja ni treba opozarjati na Pliberk, ko je grozil z izgonom vseh zavodnih Slovencev čez mejo, in na njegovo zagovarjanje nasilja nad Slovenci 21. 3. 1922 v Žitari vasi? Resnično neprijetne stvari za odločilnega politika, kar je že 9. oktobra 1924 „Arbeiterwille“ komentiral na naslednji način: „Gospod Schumy bi mogel biti sicer dober strokovnjak za kmečka vprašanja in dober „Landestierzuchtinspektor“, ali politik ni. Prava nesreča za Koroško je, da stoji njej na čelu gospod Schumy, ki je pokazal že v času Ludendorffovega nastopa na Koroškem poskušnjo svojega političnega znanja.“ Ali je gospod Miltschinsky pozabil na svojo preteklost, ko se je tako „ovekovečil“ s svojo šovinistično knjigo, ki ni imela drugega namena, kakor da zakrije nacistično leglo v „Heimatbundu“? In ali je treba gospoda Perkonigga še enkrat opozoriti na njegovo predavanje na Dunaju o „rešitvi koroškega vprašanja“, ki ga je podal z besedami, da mora to vprašanje biti rešeno „če ne drugače — s silo“?

Namen je prozoren: na vsak način je treba zakriti krivdo Avstrije in „Heimatbunda“, razbremeniti Maier-Kaibitscha in vso krivdo naprtiti Berlinu, gestapu in tudi še neposrednemu izvrševalcu Hienzeju, ki je s svojo policijsko enoto prav po SS-ovski preganjal naše ljudi iz lastnih domov in jih odvažal v taborišča. V isti smeri gre tudi zagovor Kaibitscha in obramba njegovega zagovornika. Proti vsemu temu pa govori ugotovitev samega predsednika sodišča: da je načrt izselitve prišel iz Celovca in da je Maier-Kaibitsch pri tem igral vodilno vlogo.

Maier-Kaibitsch sam v svojih dokaznih predlogih najprej ugotavlja, „da je izselitev v prvi vrsti odvisela od krajevnega

vođe NSDAP in od župana“, kar potem skuša spet pokazati kot „nepravilnost“ v aktih. „Heimatbund“ se po njegovem sploh nikdar ni bavil z registracijo Slovencev. Res zanimivo, povsod tam, kjer gre za krivdo, je pozabil in se tudi po „najzjzrnejšem izpraševanju vesti“ ne more spomniti, ali je bil navzoč pri posvetovanju v Trbižu 27. 9. 1941, kjer je bil izdelan natančen načrt o izselitvi koroških Slovencev. Zato se verjetno tudi ne spominja na svoje predavanje 21. oktobra 1926, na katerem sta bila med drugim navzoča tudi dr. Mayer od prosvetnega ministrstva in dr. Lorenz, in kjer je med drugim dejal: „Heimatbund trenutno ugotavlja natančno imovinsko stanje koroških Slovencev, da ne bo poučen samo o osebi, kakor do sedaj, ampak tudi o gospodarski moči nasprotnika. Na podlagi zemljiških knjig in posestnih listin bomo ugotovili gospodarsko stanje za vsako posamezno osebo in jo v katastru zaznamovali.“ Gotovo je na podlagi tega katastra na zborovanju „Südmarke“ 1. 1928 v Hainburgu poročal njen predsednik dr. Gross. „Skupno s kor. „Heimatbundo“ začeta naselitvena akcija z naseljenci iz rajha se obetajoče razvija.“ Obstoj takega seznama in zvezo „Heimatbunda“ z izselitvijo 1942. leta pa je potrdil kot priča tudi Richard Wedam, ki je v „Heimatbundu“ opravljal posle, ki se tičejo izselitve po „Heimatbundovi“ liniji.

Kaibitsch rad poudarja, kako pri Rainerju ni bil priljubljen in tudi noče nič vedeti o „Heimatbundu“ kot zbirališču ilegalnih nacistov. Ali je tudi sodišču neznan slavošpev v čast Maier-Kaibitscha v „Kärntner Grenzfürst“ z dne 11. 2. 1942, številka 41, str. 4, torej tik pred izselitvijo pod naslovom „Unser Hauptmann — Kämpfer für ein deutsches Kärnten“ in s podnaslovom „Der

### Zločinci še vedno na svobodi

Le tako je mogoče, da so pred nedavnim izpustili na svobodo zločince dr. Pachneka, ki je bil v teku tega procesa tudi hudo obremenjen? Kako bi bilo sicer mogoče, da do danes še niso aretirali najožjega sodelavca Maier-Kaibitscha v „Heimatbundu“ in v izselitvenem uradu, današnjega nastavljenca deželnega vodstva SPOe nacist dr. Richarda Wannerja? On, ki je baje šele tik pred izselitvijo za to namero zvedel od svoje matere, se je že 27. septembra 1941 kot merodajna osebnost udeležil znamenite seje v Trbižu! On, ki je napisal knjigo „Oberkärnten ruft dich“, je napisal tudi v kmečkem koledarju za leto 1943 na strani 47 članek o „nalogi Koroške v velikonemškem rajhu“, v katerem med drugim izjavja: „Tako vsebuje naloga Koroške v velikonemškem rajhu v bistvu dve veliki področji:

1. Koroška mora stati na straži Rajha na jugu in je v izpolnjevanju te naloge odgovorna 85 milijonom Nemcem Rajha in
2. Koroška je po zlomu jugoslovanske mnogonacionalne države prejela nalogo, da napravi Gorenjsko, ki je nemško kulturno in v veliki meri tudi nemško narodno ozemlje, spet nemško, da skupno s Koroško postane močna trdnjava Rajha proti slovenskim narodom na Balkanu.“

Ko v nadaljevanju proslavlja obrambne boje, govori tudi še o nacistični julijski vstaji 1934, kjer je „prebivalstvo Koroške izrazilo, da za stalno ni voljno, da bi izdajalo svoje številne sinove, ki so v preteklosti dali življenje, da ostane Koroška nemška in svobodna in da izroči deželo, ki je svojo vsenemško vlogo vedno stoddostno izpolnila, tuji in ljudstvu sovražni državni sili... Saj kljub ponovnemu porazu v letu 1934 Korošec, ki je v neprestani obmejni borbi postal trden, ni izgubil upanja in je ostal zvest in nemški do dneva, ko ga je Führer z ostalimi nemškimi brati in sestrami Vzhodne marke povedel domov v Rajh vseh Nemcev.

Zlom jugoslovanske mnogonacionalne države v aprilu 1941 obmejno- in narodno-političnim nalogam Koroške nikakor ni napravil konec, nasprotno koroškemu prebivalstvu je postavil mnoge velike naloge in cilje... Spričo slavne preteklosti in uspe-

Gauleiter würdigte die Verdienste Maier-Kaibitsch“? V članku, ki prinaša tudi sliko majorja Kaibitscha v izdelavi Ant. Schöpfä iz arhiva NS — Gauverlag, je po članku izjavil Rainer:

„Tukaj na starem koroškem obrambno-bojnom-ozemlju je moja najsrčnejša želja, da izrečem majorju Maier-Kaibitschu svojo najvdanejšo zahvalo.“

Nadalje piše članek:

„Ob tej priložnosti pa ne smemo in tudi nočemo pozabiti, da je major Maier-Kaibitsch z ustanovitvijo „Heimatkreisov“ (krajevnih podružnic „Heimatbunda“, op. ur.), ilegalnih formacij NSDAP, ustvaril v Podjuni in v Rožu platformo, na kateri je bilo laže neovirano delati. Posebno je poudariti v tej zvezi večerne prireditve v „Haus der Heimat“ v Dobrli vasi, kjer se je nedeljo za nedeljo v zimskih mesecih v letih 1936—37—38 zbirala nacionalsocijalistična mladina okrožja Velikovec k narodnostnemu delu.“ Ko omenja „osvoboditev“ Mežiške doline in Jezerskega in Kaibitschevo imenovanje za vodjo urada poverjenika Reichsführerja SS za utrjevanje nemštva v teh pokrajinah, članek konča: „Polleg tega vodi še vedno koroški „Heimatbund“. Obe nalogi ga postavljata v vrsto onih mož, ki skupno z gauleiterjem ustvarjajo novo in lepo Koroško.“ Da se Maier-Kaibitsch tega članka ne spominja, je razumljivo, nerazumljivo pa je, da ga ne pozna sodišče kljub dvoletnemu zbiranju obremenilnega materiala. Iz vsega tega lahko samo sklepamo, da sploh ni bilo resne volje, da bi bili kaznovani vsi krivci najstrašnejšega nacističnega zločina na Koroškem. Kako bi bilo sicer mogoče, da sodišče nima na razpolago niti nacističnih časopisov, ki so vsekakor vsaj po svoje komentirali strašno dogajanje časa?

hov koroškega ljudstva za domovino, Rajh in skupno nemštvo bo gotovo uspela tudi izvedba teh večji Koroški postavljenih nalog v dobro vsenarodne skupnosti.“ Kako so izvajali te naloge, je pač najbolj vzorno pokazal dr. Wanner sam. Kljub temu pa je še vedno na svobodi in ga niso aretirali kakor Karla Fritza, katerega ponovni aretaciji se zaradi njegove v teku razprave odkrite zločinske soudeležbe le niso mogli izogniti.

Ob takem postopku sodišča je pač razumljivo, da po večini nastopajo le priče, ki so posredno ali neposredno sodelovale, in zato Maier-Kaibitscheva zločinska dela poskušajo pokazati kot domoljubna dejanja. Vsi vprek se dobro spominjajo vseh malenkosti, ki so obtožencu v korist, očitno pa jih zapuščajo spomin povsod tam, kjer bi morali izpovedati o zločinskih pripravah in zločinski akciji te izselitve.

Okrajni vodja NSDAP dr. Pototschnigg je v pismu Maier-Kaibitscha z dne 16. 10. 1944 pod značko dr. Po/Bu popolnoma jasno izpovedal, da izselitev ni bila izvečena zato, da bi se naselili Kanalčani, temveč zato, da se dokončno reši koroško vprašanje. Isto je potrdil tudi najvišji urad reiško-misarja za utrditev nemštva v Berlinu, ko je v odgovoru z dne 30. 6. 1942 pod številko 30.534 na pismeno prošnjo za dovoljenje vrnitve izseljene družine v domovino cinično odločil: „K temu pripominjam, da se je po navzočih dokazih vaš součnik Janko Zwitter priznal vedno k slovenskemu narodu. Vrnitev celotne družine je zato iz načelnih razlogov nemogoča.“

Izselitev, in to je kljub zožitvi pokazal tudi proces, je v resnici samo zaključna faza poizkusa nasilne rešitve koroškega vprašanja in mora proces, ki hoče zadostiti pravic, poseči globlje in zajeti vse krivce nasilne germanizacije od leta 1920 dalje. Dokazov in prič je na razpolago nešteto. Vsak drugačen postopek je prozorna igra, namenjena svetovni javnosti, da zakrije vse, kar bi moglo za Avstrijo neprijetno in neugodno vplivati na rešitev obmejnega vprašanja, ki se bo z njim v kratkem ponovno bavil mednarodni forum.

**OF - naša organizacija!**



# Po naši zemlji

## Poprava škode slovenskim izseljencem

Ravno v zadnjem času je marsikaj slišati, kaj vse so oblasti dale slovenskim izseljencem, da bi jim bila poverjena škoda, ki so jo utrpeli zaradi izselitve. Ko smo o vseh teh dobrotah brali v listih, smo se seveda upravičeno čudili, kajti pri nas v Globasnici prav dobro vemo, koliko škode skušajo povrniti slovenskim izseljencem. Naslednji primer bo popolnoma jasno pokazal, kako so avstrijske oblasti naklonjene slovenskim izseljencem.

Terezija Kuhling, pd. Rihkova, iz Podjune pri Globasnici je bila leta 1942 s svojim starim, bolnim očetom izseljena in odpeljana v taborišče Hagenbüchach, odkoder je pozneje prišla v taborišče Hesselberg. Doma v Podjuni je imela majhno, a dobro urejeno domačijo, kjer je z veseljem delala. Njeno veselje so bili polje, travniki in živina. To, da je bila izgnana v tujino in da ji je bila zaplenjena vsa imovina, pa še ni bilo vse. Ko je bila v taborišču, ji je namreč neznan lopov zažgal še hišo in gospodarsko poslopje. Ko se je leta 1945 vrnila v domovino, je morala iskati strehe pri tujih ljudeh. Stanovala je zdaj tu zdaj tam, njeno romanje in prenašanje preostalega imetja pa še ni bilo končano. Pričakovati bi bilo, da ji bodo šle oblasti na roko, da bo njena hiša čim prej spet zgrajena, skupaj z gospodarskim poslopjem, brez katerega ni mogla obnoviti svojega gospodarstva. Zgodilo pa se je ravno nasprotno; zdaj je že 27 mesecev doma, njena hiša še vedno ni zgrajena in stanovati mora pri dobrih ljudeh. Niti dovoljenja za zidavo ji še niso dali, čeprav je že davno zaprosila zanj in zanj že nešteto krat intervenirala.

Ta primer jasno kaže, kako sedanje avstrijske oblasti popravljajo škodo slovenskim izseljencem in kako so jim naklonjene. Vse njihovo ravnanje nam kaže, da bi najrajši videle, ko bi nobenega slovenskega izseljenca ne bilo več nazaj. To opažamo na eni strani. Na drugi strani pa imajo nacisti, to se pravi, tisti, ki so krivci izselitve, vse možnosti, da si zidajo nove hiše. Med njimi so takšni, ki novih hiš sploh ne potrebujejo, ker imajo že tako lepa in prostorna stanovanjska poslopja. Takšnih primerov je dosti, tu pa bi navedli samo primer iz Globasnice, ki je značilen.

Globaški nacistični župan Lovrenc Lassnig ima v Slovenjah pri Globasnici veliko posestvo in lepo hišo, kjer je dovolj prostora za več ljudi. Tam lahko udobno stanuje vsa njegova družina. A za tega mogotca je bilo vse to prema-

lo. V glavo mu je šinila misel, da mora postaviti še eno hišo — in sicer spodaj — v Globasnici. Kupil je zemljo, začela so se prva dela, vse je šlo neverjetno hitro. Vsak pošten človek v Globasnici je bil prepričan, da Lassnig ne bo dobil dovoljenja za zidanje, kaj šele dodelitev materiala. A ni trajalo dolgo, ko so že prišli zidarji — medtem se je nakopičil tam že potrebni gradbeni material — in registriranemu nacistu Lassnigu so pričeli zidati v Globasnici novo hišo.

Nihče ne bi imel ničesar proti temu, da si Lassnig zgradi deset ali dvajset novih hiš, če bi bile razmere drugačne. Danes pa, ko velikovski gradbeni urad odžene vsakega izseljenca, taboriščnika in antifašista, ki pride vprašat za gradbeni material, s tem, da materiala ni in da ga ne more dati, se nam zdi to čudno. Odkod pa je dobil Lassnig ogromno količino opeke, cementa in drugih stvari, ki so potrebne za novo hišo? Zdi se nam, da je za nacistične vsega dovolj, kar si le poželijo, samo za slovenske izseljence in antifašiste ni mogoče dobiti nobene stvari. In to imenujejo »demokracijo« in »enakopravnost«!

Vprašamo oblasti, kdo je bolj potreben gradbenega materiala — ali Terezija Kuhling, ki je zaradi izselitve izgubila

vse, hišo in gospodarsko poslopje, in mora danes stanovati pri tujih ljudeh — ali nacistični župan Lassnig, ki je kriv izselitve Terezije Kuhling in drugih slovenskih družin, ki so bile izseljene iz Globasnice, a ima veliko posestvo in stanovanjsko poslopje, kjer vsa družina lahko udobno stanuje?

Če smatrajo to za popravo škode slovenskim izseljencem, o kateri so vedeli prav v zadnjem času toliko povedati, potem jim moramo povedati samo to, da so popolnoma zgrešili pojem poprave škode, ki jo mi pojmujejo popolnoma drugače. S tem ravnanjem pa sami najbolje dokazujejo in potrjujejo, da Avstrija podpira nacistične, antifašiste zavodne Slovence pa ponovno zapostavlja in zatira. Svetovni javnosti bi s svojimi lažnimi izjavami radi dokazali, da koroški Slovenci v sedanji Avstriji uživamo vse pravice in ugodnosti. To pa jim ne more uspeti, kajti naši argumenti so resničnejši in — močnejši! Nam ni treba lagati, kajti za nas govore dejstva, ki bodo v svetu bolj učinkovala kot lažnive trditve avstrijskih oblasti. Mi koroški Slovenci vemo, da sedanje avstrijske oblasti nočejo obračunati s preteklostjo, temveč nadaljujejo s preteklostjo, nadaljujejo z germanizatorsko politiko »Heimabunda«, politiko iztrebljenja koroških Slovencev, ko jo je predvidela nacistična ideologija. Zato pa bo naša borba še bolj odločna in brezkompromisna, dokler ne dosežemo svojih pravic in svoje dokončne svobode!

## Pismo stare matere iz Šmihela

Stara sem že in zelo težko pišem. Vendar Ti moram, dragi »Vestnik«, napisati nekaj vrstic. Dne 28. septembra je bilo v naši farni cerkvi vedno češčenje in klub svojim 70 letom sem se odločila za precej dolgo pot, in sem šla tudi tja, da opravi pobožnost. Prav lepo je bilo in kar vesela sem bila, da sem se odločila. Pridigal je pater Odilo, ki nam je razkladal verske resnice. Kar čudno sem pogledala, ko je naenkrat pričel prav besno udrihati na prižnici in govoriti o »nekem listu«, ki ga beremo in da tak list, ki po njegovem nespoštljivo piše o papežu, škofu in duhovnikih, ne spada v krščansko hišo. Tako sem se razjezila nad tako pridigo, da vso mašo nisem mogla več moliti. Seveda pater Odilo ni rekel, kateri list je to, vendar sem takoj vedela, da misli na »Slovenski vestnik«. Saj ga prebiram od prvega dne, ko je začel izhajati, in zato tudi natančno vem, da je resnično vse, kar piše. Vem pa danes tudi, zakaj pater Odilo tako strupe-

no govori proti edinemu našemu listu in zakaj se tako besno zaganja proti resnici, ki jo razkriva naš »Vestnik«. Mislim sem vedno, da slišimo v cerkvi samo božjo besedo in šele kot stara žena sem morala spoznati, da temu ni tako. Globoko sem verna in tudi jaz ne bi prenesla napada na našo cerkev in duhovnike. Vendar tega tudi v »Vestniku« še nisem našla. Če pa piše o krivicah, ki se godijo nam koroškim Slovincem tudi od strani škofijstva, mi moram samo pritrčiti. Kje je bil takrat pater Odilo, ko so morili nacisti po vsej Evropi in še prav posebno med slovenskim narodom? Kje je bil takrat papež, ki se danes zavzema za krvooločneže, ki so pomorili na tisoče in tisoče naših nedolžnih ljudi? In kaj je delalo takrat celovško škofijstvo, ko so preganjali slovenske duhovnike z naših fara, morili naše sinove, može in hčere in nas pošiljali v taborišča, kjer smo trpele predvsem slovenske matere, ko so umirali naši možje in sinovi pod rabljevo roko, od gladi v taboriščih in so padali na frontah? Celovški škof lani 15. aprila še tihe maše ni pustil brati za temi našimi žrtvami. Ko so morili nacisti duhovnike in vernike se nihče ni zavzel zanje. Danes pa, ko zahteva slovenski narod svoje pravice in kaže na vse krivice, ki so se nam godile in se nam še godijo, nas hočejo celo v cerkvi učiti o tem, da moramo Slovenci pač molčati in naprej prenašati krivice. Hotela bi vprašati pridigarja, kaj je takrat delal, ko so pretili vojni zločinci kri slovenskih ljudi in požigali njihove domove. Zakaj se takrat ni postavil v bran proti krivicam, kar bi bil kot katoliški duhovnik pač moral in zakaj je prišel sedaj sejati razdor med nas koroške Slovence? Mislim, da je to zločin, pehati ljudstvo v še večjo bedo in blatiť njegovo borbo za pravico — da pa ne more biti krivo zahtevati pravico od vsakogar, posebno še od predstavnikov katoliške cerkve.

Predolgo smo morali pogrešati božjo besedo v materinem jeziku in ne morem molčati k temu, da bi tudi sedaj izrabljali naše cerkve za hujskanje proti tistim, ki se borijo za to, da se tako gorje nikdar več ne ponovi. To sem ti hotela povedati, naš »Vestnik«, in še to, da ostanem tudi naprej tvoja zvesta naročnica.

### BOROVLJE

Na cesti, ki pelje iz Sel, Bajtiš proti Borovljam, je promet precej velik, ker iz tega goratega kraja spravijo vsako leto veliko količino drv in raznovrstnega lesa. Pri tem pa se marsikdaj dogodi nesreča. Pretekli mesec se je tovorni avto prevrnil v globok jarek potoka na cesti malo od Bajtiš naprej proti Selam. Pozneje so ga dvignili in naložili na drug tovorni avto. Toda komaj so nesrečni prostor zapustili, je prišlo še do večje nesreče. Cesta je ozka in avto je iz neznanega vzroka zapeljal preveč na rob in oba voza s štirimi osebam sta padla v 20 m globok jarek. Na veliko čudo n bil nihče mrtev; dva sta dobila težje poškodbe, dva pa sta bila samo malo opraskana. — Pri p. d. Nemcu na Rutah so bili tatovi. Mladi gospodar je prišel zvečer okrog desetih domov. Kar zagleda na travniku pred hišo tele, ki je bilo prej v hlevu. Gre pogledat in v tem hipu ga napadeta dva tatova, ki sta hotela telico odpeljati. V borbi s tatovoma je dobil gospodar težje poškodbe. Tatova sta zbežala in ni za njima sledu.

### WURFKOMANDE NAPADAJO NAŠE MLADINCE

Zgledu britanskih vojakov in avstrijskih žandarjev, ki so napadli mladinsko brigado v Področici, se pridružujejo v različnih »Wurffkomanda« organizirani nacistični in šovinistični elementi. Tako je skupina 15 članov »Wurffkomanda« iz Stebna napadla v Šmihelu 12. oktobra Stanka Vautija, brigadirja prve koroške mladinske brigade. Fašistični zlikovci so Stanka Vautija pretepli in ga vrgli po stopnicah s prvega nadstropja. Hkrati so mu strgali s prsi značko Mladinske proge ter na svoj znan način posvali jugoslovansko demokracijo in marsala Tita. Pri tem je značilno, da so bili navzoči tudi avstrijski orožniki, ki so mirno gledali, kako so nacistični podivjanci pretepli mladince Vautija. Eden izmed orožnikov je na koncu celo dejal, da ima napadeni mladinec dovolj. Avstrijski orožniki so s svojim zadržanjem dali članom »Wurffkomanda« le vzpodbudo.

### ZVEZA KOROŠKIH ZADRUG javlja

Zadružni tečaj, ki bo v Dolah ob Vrbskem jezeru, se bo pričel 3. novembra. Opozarjamo tovariše kandidate, ki še niso poslali prijav, da jih pošljejo takoj. Prijava naj vsebuje priimek in ime, rojstne podatke, poklic in karakteristiko. Prijave naj se pošiljajo preko naših članic na zvezno pisarno v Celovcu.

Tečajnikom je hrana in stanovanje na razpologo v šoli, vendar se naj vsak kandidat pri svoji občini odjavi ter naj prinese odjavo s seboj, da bo šolska uprava lahko dobila zanj živilsko nakaznico.

Ta tečaj je prvi te vrste po vojni. Priporočamo ga vsem, zlasti mlajšim zadružnikom, ker si bodo z njim pridobili potrebno znanje in vpogled v zadružništvo ter gospodarstvo, kar bo v korist splošnemu gospodarskemu položaju koroških Slovencev.

Zveza koroških zadrug v Celovcu, Pavličeva ulica 7.

### KUPIM ENOLETNO ŽREBE

Kupim enoletno žrebe, kobilo srednje težke pasme. Za njo dam skoraj popolnoma novo gnojnično črpalko na motorni pogon in avtomatično pripravo za mešanje znamke »Dahlia«. Predpovojna cena 400 šilingov. Eventualni večji znesek doplačam. Ponudbe na upravo pod »Poštenost«.

Globoko žalujoči naznanjamo, da se je naš ljubljani

### MATIJA

pri izvrševanju svoje železniške službe v cvetoči mladosti 22 let smrtno ponesrečil.

Vsi, ki ste ga poznali, ga ohranite v trajnem spominu!

CECILIJA IN ROK WEISITČ, v imenu vseh žalujočih.

Sveče, dne 16. X. 1947.

## Borimo se za kruh in mir

Uredništvo je prejelo od slovenskega antifašista, ki je zaprt v graških zaporih Karlau pismo, ki ga v celoti objavljamo:

Mir in spet mir je srčna želja ljudskih množic. Toda, če pogledamo resnici v obraz, spoznamo, da je ta toliko zaželjeni mir še vedno tako daleč, kolikor daleč je delovno ljudstvo sveta od zavednosti in sloge. Dokler bomo delavci in kmetje dopuščali raznim izkoriščevalcem, da nam bodo krojili usodo, bo vse govorjenje in tarnanje okoli miru brez uspeha. Mir, ki ga nam vsiljuje reakcionarji, nas močno spominja na »večni mir«.

Že v vsej dobi avstro-ogrške monarhije smo bili južni Slovani in še posebno Slovenci izpostavljeni brezobzirni pan-germanistični politiki ponemčevanja in madžarskim ter italijanskim potujčevalnim težnjam. Da je ostala tudi po prvi svetovni vojni kar tretjina slovenskega naroda pod tujim gospodvom, je dokaz, da tudi takrat svetovni reakciji ni bilo do tega, da bi priznala svobodno življenje malim narodom. Takratna »nantanta« je nadaljevala kupčijo s slovan-

skimi narodi in reakcija tudi danes stopa po istih stopinjah kljub neštetim obljubam med drugo svetovno vojno, ko so potrebovali odločni boj malih narodov proti fašističnim zavojevalcem. Ne smemo pozabiti, da mednarodni velekapitalisti še nikoli niso vodili računov o prelitem znoju, krvi in solzah svojih narodov, kaj šele o drugih. Svetovna reakcija je pehala narode iz krize v krizo, od vojne do vojne in skuša tudi danes spet podrediti narode v osrčju Evrope svoji kolonialni politiki. Govorijo o miru in demokraciji, o pravici in človekoljubju, mislijo pa na denar, svetovni trg in izkoriščanje delovnega ljudstva.

Jasno nam je, da ne moremo o trajnem miru v svetu govoriti, dokler bodo veleposvestva, trgovina, industrija in predvsem vojna industrija v rokah izkoriščevalcev, ki z njih pomočjo pehajo delovno ljudstvo v bedo in suženjstvo. Le kadar bodo delavci in kmetje ter vsi delovni sloji ljudstev vzeli svojo usodo v svoje roke in bodo razpolagali s plodom svojega dela sami, bosta zagotovljena blaginja in mir med narodi.

# Mladinske brigade gradijo gozdne ceste v Sloveniji

Gozdne ceste so bile v predaprilski Jugoslaviji v zelo slabem stanju. V notranjost gozdov so vodile slabe poti. Zato se je dogajalo, da je bilo ob cestah nekaj kvadratnih kilometrov gozda popolnoma izsekanega in so nastale goličave, medtem ko je v globini gozdov padalo in ležalo na tisoče kubičnih metrov neizkoriščenega lesa. Danes je drugače. Nobena goličava ne sme ostati nepogozdena, nobeno drevo ne sme pasti v gozdu zaradi starosti in trohneti zaradi nedostopnosti terena.

Takoj po osvoboditvi je takratno ministrstvo za gozdarstvo pri vladi Slovenije začelo reševati konkretne naloge. Že leta 1945 so bili v Sloveniji popravljeni vsi v vojni poškodovani gozdni objekti. Leta 1946 je ljudska oblast že začela z načrtnim delom. V tem letu je bilo zgrajenih 1,4 km novih gozdnih kamionskih cest, popravljenih je bilo 75 km gozdnih cest, 15 km cest pa popolnoma obnovljenih.

Leta 1947 so bila vključena v plan dela za gradnjo novih gozdnih cest ter večja ali manjša popravila gozdnih cest. Načrt za leto 1947 obsega dela za popravilo in gradnjo 61 km novo zgrajenih kamionskih gozdnih cest od tega 60 km novo zgrajenih kamionskih gozdnih cest. Doslej je 80 odstotkov vseh del letošnjega plana izvršenih. V bodočih mesecih pa bodo opravili še ostalih 20 odstotkov, tako da bo plan stodstotno izpolnjen.

Pri letošnjih planskih gradnjah cest so mnogo pomagale mladinske delovne brigade. Osem mladinskih brigad je delalo en do dva meseca na različnih krajih Slovenije. Te brigade so skupno zgradile 15 km novih gozdnih kamionskih cest.

Najboljša izmed vseh mladinskih brigad, ki so gradile gozdne komunikacije, je bila brigada »Franca Rozmana-Staneča«, sestavljena iz mladincev srednje

tehnične šole v Ljubljani. Brigada si je s požrtvovalnim delom dvakrat priborila naziv udarne brigade. Skupaj z »Biško-vo brigado«, ki je prav tako postala udarna, je gradila cesto na Jelovico, na odseku Runo-Rastovka. V kratkih dveh mesecih sta brigadi zgradili dva in pol kilometra nove kamionske ceste. To je prva cesta, s katero bo postala dostopna tudi Jelovica. Dosedaj je bilo mogoče z Jelovice spravljati les le po žičnicah, ki pa so na zgornji postaji dostopne samo pozimi. Prihodnje leto bodo na Jelovici še izpopolnili cestno omrežje. Tako bodo po novi kamionski cesti lahko izvozili z Jelovice na leto preko 10.000 m<sup>3</sup> lesa.

Brigada »Čapajeva«, ki je zgradila 2 km dolgo kamionsko cesto pri Podpreski na Kočevskem, je omogočila, da bodo že letos po tej cesti izvozili 11.000 m<sup>3</sup> lesa, ki ga sicer ne bi bilo mogoče spraviti iz gozda.

Konjiška brigada »Milena Kneževića« je na Pohorju v dolini Oplotnice zgradila 2,3 km dolgo gozdno cesto, s kateri gravitira 4200 ha gozda, kar pomeni okrog 2000 m<sup>3</sup> letnega prirastka, ki pride v poštev za prevoz. V Savinjski dolini pa je pohvaljena mladinska brigada zgradila 1,1 km kamionske ceste, ki je važna zaradi tega, ker bo omogočila prometno zvezo s Savinsko dolino, s Črno in Prevaljami.

Tri mladinske brigade so zgradile še ceste v Kočevski reki, Kočevskem Rogu in na področju Dravskega gozdnega gospodarstva, kar vse bo omogočilo izvoz lesa iz doslej nepristopnih gozdov.

Petletni plan Ljudske republike Slovenije določa zgraditev novih kamionskih cest ter večjih in manjših popravil v dolžini okrog 1000 km. Zgraditev teh cest bo omogočila ne le izvoz desetisočev kubičnih metrov lesa na leto, temveč tudi pravilno lego in vzgojo gozdov.

ma reviziji vseh pogodb, katere je sklenila jugoslovanska pobegla vlada. Pogodbe, ki bi jih v bodoče s komer koli sklenila ta vlada, ne bodo priznane. Sklenjeno je bilo, da se kralju Petru II. prepove vrnitev v domovino vse dotlej, dokler po vojni narodi sami s svobodnimi volitvami ne rešijo vprašanja monarhije in končne notranje državne ureditve. Sprejet je bil sklep, da se organizira Jugoslavija kot demokratska federalna država, v kateri bodo vsi narodi dobili svoje pravice in ki bo imela te federacijske edince: Hrvaško, Slovenijo, Srbijo, Črno goro, Makedonijo, Bosno in Hercegovino.

Taka oblika notranje ureditve Jugoslavije ni abstraktna tvorba, ampak edino pravilna rešitev, ki temelji na splošnih željah vseh narodov Jugoslavije in na težkih izkušnjah preteklosti.

Z napadom nemških, italijanskih, bolgarskih in drugih osvobodilcev na našo domovino se ni pričelo samo trebljenje našega naroda, marveč se je tudi v vsilo začelo širiti sovraštvo med posameznimi narodnostmi, da bi se narodi sanji med seboj uničevali. Ustaši so pod nemškim pokroviteljstvom ubijali na stotisočih Srbov, Mihajlovičevih četniki pa so pod italijanskim in nemškim vodstvom pobijali na desetisoče muslimanov in Hrvatov. Našim narodom je grozila strašna nevarnost popolnega uničenja. Ko so naše edince dospeli v vzhodno Bosno, je na dnu bistrice Drine ležalo na tisoče trupel nedolžnih žena, otrok in starcev — muslimanov. V Bosni in Hercegovini, zlasti pa v Krajini, smo našli globoka brezna, polna trupel poklanih Srbov — žena, otrok in starcev. Naše geslo je bilo bratstvo in edinstvo narodov Jugoslavije. Na vse načine smo ogorčenemu življu in zapeljanim četnikom dokazovali, da vsi Hrvatje in muslimani niso zločinci, ampak da jih je le majhen del v ustaških odredih, ki pod nemškim vodstvom vršijo grozodejstva. Na vse mogoče načine smo nesrečnemu muslimanskemu in hrvaškemu življu dokazovali, da Srbi niso zločinci, da uganja zverstva samo peščica Mihajlovičevih in Pečančevih četnikov in nedičevci. To je bilo naporno delo naših junaških brigad in partizanskih odredov, brezkompromisnih borcev nele proti okupatorju, marveč proti ustaškim in četniškim zločincem, ki so bili samo orožje v okupatorjevih rokah. Ti naši napori niso bili zaman. V tej edinstveni in nadičloveski borbi je bila ustvarjena trdna edinstvo in bratstvo narodov Jugoslavije, kakršnega pred vojno nikdar ni bilo. Sedaj prevzema Srbe, Hrvatje in Slovence, Črnogorce, Makedonce in vse ostale ista misel: čim prej izgnati okupatorja iz naše domovine, za vsako ceno preprečiti, da bi se še kdaj vrnilo tisto staro, kar je v predvojni Jugoslaviji privedlo do katastrofe; kaznovati vse glavne krivce te strašne tragedije naših narodov in ustvariti novo, resnično demokratsko federativno Jugoslavijo, v kateri bodo vsi narodi Jugoslavije živeli v bratski slogi in ljubezni.

Ogromno navdušenje ljudstva, ki se je v zvezi s sklepi drugega zasedanja Antifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije pokazalo po vseh delih Jugoslavije, na osvobojenem in neosvobojenem ozemlju, dokazuje, da smo na pravi poti in da bo ideja, ki nas je vodila tri leta te vojne — zmagala.

Iz vsega tega je videti, kako pravilno je bilo naše stališče, ko smo sprožili narodno vstajo takoj v začetku, preden bi se sovražniku posrečile njegove peklenške namere. Samo v treh mesecih leta 1941. je sovražnik na Hrvaškem, v Bosni, v Hercegovini in Vojvodini uničil s pomočjo zločinskih ustašev več kot pol milijona Srbov. Tisti, ki so v domovini in zunaj nje stalno pridigali, da še ni čas, so zločinsko grešili nad našim narodom, saj so ga na ta način silili, da sam upogne tilnik pod okupatorjev rabeljski meč. Skoro dve leti je bila svetovna javnost varana glede dogodkov v Jugoslaviji. Nam je to seveda v marsičem otežkočalo borbo. Naši borci in kmetje po vaseh so od jeze škripali z zobmi, ko so čuli, kako je bil po raznih radijskih postajah in po časopisih slavljen glavni izdajalec Draža Mihajlovič, ko je vendar v istem času pod poveljstvom nemških oficirjev vodil borbo proti nam. Vzemimo samo primer brobe okoli Vojnice kjer je Draža Mihajlovič

z Nemci, nedičevci, Bolgari itd. sodeloval v borbi zoper nas s svojimi 18.000 četniki — inozemske radijske postaje pa so istočasno poročale, kako Draža Mihajlovič napada z juga in tako pomaga partizanom. Ali je bil kdaj v zgodovini kak narod, ki prenaša tako težke žrtve, deležen tolikega cinizma in tolike krivice?

Sedaj je te prevare konec. Izdajalec Mihajlovič je s Paveličem in Rupnikom postaljen na sramotni oder zgodovine. Hvaležni smo našim zaveznikom, ker so, čeprav precej pozno, vendar še pravočasno spoznali, kdo se v Jugoslaviji bori in komu je treba pomagati.

Mi smo tri leta nadičloveske borbe prestali take napore, se borili pod takimi pogoji, da temu morda ni primere v zgodovini. Bili smo majhna oaza v Hitlerjevi evropski trdnjavi in ogromna sovražnikova sila si je stalno prizadevala, kako bi nas uničila. Toda kaj je bilo tisto, kar je prekrizalo Hitlerjeve načrte? To je bila predvsem neomajna volja naših narodov in odločnost, da rajši umro z orožjem v rokah, ko da postanejo sužnji fašističnih zavojevalcev; to je bila globoka vera v zmago zaveznikov s Sovjetsko zvezo na čelu. V procesu te velikanske, neenake borbe je nastala in rasla naša herojska Narodno osvobodilna vojska, ki je vselej iz največjih bitk izšla še močnejša in še vztrajnejša.

Danes (1944) imamo Narodno osvobodilno vojsko, ki šteje okoli 300.000 borcev, vojsko, ki je s svojimi lastnimi rokami otela sovražniku orožje. Z zavezniško pomočjo v orožju nam je mogoče ustvariti vojsko od 700.000 do 800.000 vojakov, ki bo skupaj z zavezniki zadala poslednji udarec nemškim fašističnim osvajalcem.

Danes imamo svojo pravo narodno vlado, ki je vzniknila v tej borbi in katero je narod sam izvolil. Naš narod želi in je prepričan, da bodo zavezniki kmalu priznali to vlado za edinega pravega predstavnika narodov Jugoslavije.

Danes imamo svoje vrhovno zakonodajno telo — Antifašistični svet narodne osvoboditve Jugoslavije, ki skroji, da bo notranja ureditev naše domovine postavljena na resnična demokratska načela.

Mi imamo — in to je naša najvažnejša pridobitev — bratstvo in edinstvo narodov Jugoslavije. (Konec.)

## Drobne novice

Letos je zelo dobro obrudil riž v Makedoniji na Kočanskem polju. Spomladi je kazalo, da bo letina slaba, ker se je zgodaj začela huda suša, pozneje ga je dež dovolj namočil, da si je riž opomogel. Nekateri klasi imajo do 270 zrn, kar je rekord. Na kočanskem polju ni bilo že deset let tako dobre letine riža.

Pri gradbenih delih v Skoplju so ob dobri organizaciji dela eno izmed številnih stanovanjskih hiš, ki jih sedaj naglo gradijo v Skoplju, sezidali v grobem v petih urah.

V Lozovcu pri Šibeniku so pred meseci začeli graditi naselje za delavstvo, ki je zaposleno v tovarni aluminija. Načrt določa zgraditev 150 večjih in manjših poslopij. Do konca letošnjega leta bo zgrajenih 15 hiš, ki bodo imele vsaka po 4 stanovanja. Pod streho je že 9 hiš.

V Makedoniji ni bilo še v nobeni stavbni sezoni toliko gradbenih del kakor letos. Razen številnih šol gradijo tudi precej industrijskih poslopij. Med najpomembnejša letošnja dela spada graditev tekstilne tovarne z delavskim naseljem v Tetovem. To bo ena največjih tekstilnih tovarn v Jugoslaviji. Uporabljala bo prevsem domače surovine, saj je Tetovo središče ovčarstva.

Na mladinski progi Šamac—Sarajevo je izvršeno nad 90 % vseh zemeljskih del. Zgrajeni so mostovi preko Save in Spreče. Od 15 velikih mostov preko Bosne in Lašve bodo na enem delu kmalu končana betonska dela. Tudi 19 predorov v skupni dolžini 2000 metrov bo pravočasno gotovih. Treba je še opraviti okoli 500.000 m<sup>2</sup> zemeljskih del in položiti okoli 150 km tračnic.

Da bi se omogočila čim popolnejša zadovoljitev potreb potrošnikov in glede na povečanje proizvodnje je vlada FLRJ odobrila svobodno prodajo okenskih šip, električnih žarnic in cementa.

KAKO JE NASTALA



NOVA JUGOSLAVIJA

Tito:

## Borba narodov zaslužjene Jugoslavije

Veliki okupatorjev napad na našo glavnino naših ostalih krajev in sil ni preplašil — temveč je imel prav nasproten učinek. V vseh teh borbah so se dogajala množična junaštva, ki bodo v velik ponos bodočim pokolenjem naših narodov.

Vzporedno z razvojem partizanskih odredov in Narodne osvobodilne vojske se je ustvarjala in izpopolnjevala naša narodna oblast. Že leta 1941 so se na osvobojenem ozemlju Srbije, Črne gore itd. začeli po vaseh in mestih ustvarjati narodni osvobodilni odbori. Ti so nadomestili stare vaške, občinske in druge oblasti, ki so se — vse od kraja — vdinjale okupatorju. Ti odbori so v začetku imeli v glavnem nalogo oskrbovati partizanske odrede, poleg tega pa so postopoma prevzemali nase vse nove dolžnosti, katere morajo opravljati vaške, občinske, okrajne in okrožne oblasti.

Ko je bil jeseni leta 1942 osvobojen že velik del Jugoslavije, se je pokazala potreba, da se ustvari za vso Jugoslavijo politično telo, ki bo vodilo vse odbore, oziroma bo od Vrhovnega štaba prevzelo razne politične funkcije, ki so se pod silo razmer vse bolj in bolj koncentrirale v njegovih rokah. Bilo je sklenjeno, da se skliče Antifašistični svet narodne osvoboditve Jugoslavije. Svet se je, kakor je znano, sestel 6. novembra v Bihaku; udeležili so se ga odposlanci vseh narodov Jugoslavije. Sprejeti so bili daljnosežni odloki in izvoljen je bil Izvršni odbor. Svet je imel vsestranski značaj in v njem so bile zbrane vse politične struje ne glede na versko in nacionalno pripadnost. Naloga Sveta

je bila mobilizirati vse za pomoč Narodno osvobodilni vojski in nadaljevati z ustvarjanjem narodno osvobodilnih odborov ne le na osvobojenem, ampak tudi na neosvobojenem ozemlju.

Poleg Antifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije je bila že leta 1941 osnovana Osvobodilna fronta slovenskega naroda, ki je imela za Slovenijo funkcije istega značaja kakor Antifašistični svet za vso Jugoslavijo. Poleti 1943. leta je bilo osnovano Zemaljsko antifašistično viječe Hrvaške. V drugi polovici istega leta je bilo osnovano Zemaljsko antifašistično viječe narodnog oslobodjenja Bosne in Hercegovine ter sveti za Črno goro, za Sandžak itd. V istem času so bili vzpostavljeni tudi po vsej Srbiji narodno osvobodilni odbori, kot centralni organ pa je bil osnovan Pokrajinski narodno osvobodilni odbor. Ta razlika v nazivu prihaja odtod, ker je v Srbiji — zaradi velikega terorja okupatorjevih čet, nedičevcev in Mihajlovičevih četnikov — bilo nemogoče izvoliti odgovarjajoče organe s pomočjo najširših volitev.

29. novembra 1943. leta je bila v Jajcu druga plenarna seja Antifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije. Plenarnega zasedanja se je udeležilo 240 delegatov iz vseh delov naše domovine. Na plenarni seji so bili sprejeti daljnosežni in zgodovinski sklepi. Antifašistični svet narodne osvoboditve Jugoslavije se je spremenil v vrhovno zakonodajno telo Jugoslavije z vsemi pravicami parlamenta. Izvoljeno je bilo predsedstvo 56 članov z dr. Ivanom Ribarjem na čelu. Osnovan je bil tudi Nacionalni komitet osvoboditve Jugoslavije kot začasna narodna vlada. Sprejet je bil sklep o razveljavljenju, oziroma



# VAM, BRATJE, PA PESEM LJUBEZNI DONI IN VEČNA ZAHVALA VAM BODI!

Takrat ko so nacistični zatiralci dvignili svoje krvavo orožje za zadnji udarec proti slovenskemu ljudstvu na Koroškem in ko so njihove motorizirane tolpe požigale slovenske domove in pobijale narod po vsej slovenski zemlji, se je naš narod vzbudil in dokazal, da v njem kljub stoletnemu zatiranju in potujčevanju ni zamrlo zdravo jedro svobodnih prednikov. Ko so



CIRIL ŠOREC



FRANCE TAVČMAN — LENART



VOLBENK ŽELODEC — LADO

Maier-Kaibitsch in z njim vsi zvesti hlapci nemškega imperializma in njegovega pohlepa po slovenski zemlji zakričali v svet, da na Koroškem ni več slovenskega vprašanja ter so začeli z odkritim in brezobzirnim iztrebljanjem slovenskega naroda tu in onstran Karavank, se je vzdramilo potrpežljivo ljudstvo, ki je vedno verovalo v pravico. Spoznalo je, da bodo zatirani narodi dosegli svobodo in pravico samo z odločno borbo, v skupnem boju proti fašističnemu nasilju. Ves slovenski narod se je boril za svobodo in življenje in koroški Slovenci, ki so delili njegovo usodo, so se dvignili z orožjem v roki kot prvi in edini na velikem prostoru »tretjega rajha« in se zedinili v velikem osvobodilnem gibanju slovenskega in vseh jugoslovanskih narodov.

Zaživelo je osvobodilno gibanje, ki so ga širili med narodom prvi glasniki svobode po naših vaseh in hribih. Oglasile so se poleti 1942 prve partizanske puške po Karavankah in kmalu je zadonela pesem partizanskih borec tudi severno od Drave, od Karavank pa tja do Osojskega jezera in do golih vrhov Svinške planine, od Strojne čez Gure in daleč v Ziljsko dolino, povsod, kjer slovensko ljudstvo živi in se bori že stoletja za svoj obstoj. Povsod tam je vstal slovenski partizan, da bi priboril svojemu teptanemu ljudstvu svobodo in zločil fašistično nasilje. V sleherno sloven-



MATIJA VERDNIK — TOMAŽ



MALKA ORAŽE — TATJANA

sko vas je prodril klic po svobodi in povsod se mu je ljudstvo odločno odzvalo. Niti streljanje niti izseljevanje stotih in stotih kmečkih in delavskih družin ni moglo zadržati razmaha osvobodilne borbe. Iz malih partizanskih skupin so z vedno večjim dotokom novih borec nastale čete in bataljoni, ki

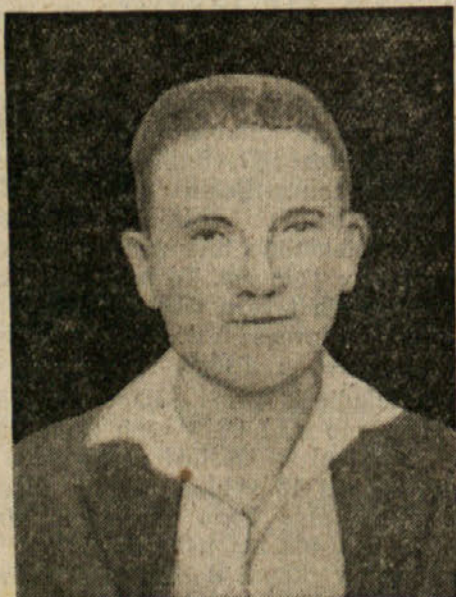
so se združili v Vzhodno- in Zapadno-koroški odred ter pod skupnim vojaškim vodstvom uspešno kontrolirali ozemlje južno in severno od Drave. Spomladi 1944 je bila kor. partizanska vojska tako močna, da je lahko v večjem številu prekoračila Dravo in vodila na pobočjih Svinške planine hude borbe s

sovražnikom, ki je za vsako ceno hotel zatreti osvobodilno gibanje in njegov nadaljnji razmah. Neštete žrtve so padale med slovenskim antifašističnim prebivalstvom, ki je povsod z navdušenjem sprejemalo borec in jih požrtvovalno podpiralo.

Oboroženi odpor slovenskih partizanov pa ni krepil samo odporne duha slovenskega prebivalstva, ampak je da-

jal tudi močan zgled in oporo avstrijskim antifašistom, ki so spoznali v slovenskih partizanih tudi borec za osvoboditev vseh zatiranih narodov izpod fašističnega jarma. Slovenska kri na Koroškem nitekla samo za svobodo slovenskega naroda na Koroškem. Ta borba je bila del velike borbe vseh zatiranih narodov sveta za socialne in nacionalne pravice.

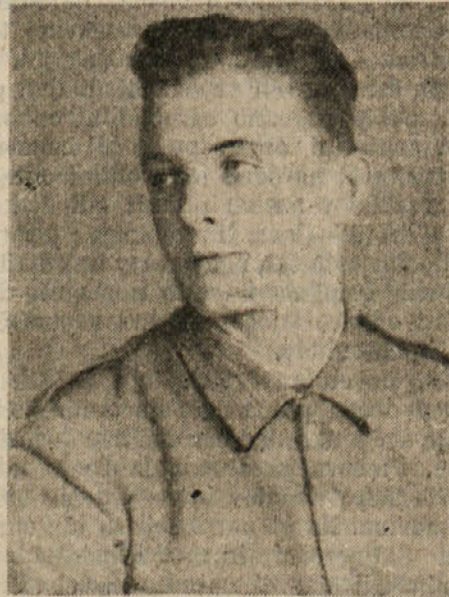
Povsod slovenski zemljina Koroškem je vplamtela borba in povsod jo je narod podpiral. Nad 1000 padlih partizanov je zaščitilo meje slovenske zemlje na severu in povsod od tam sponesli zmagoviti borec maja 1945 zastavo svobode povsod Slovenski Koroški, odkoder so pregnali nacistične zatiralce. Najsevernejše čete Jugoslovanske armade, ki so bile pod poveljstvom maršala Tita na Svinški planini, so s težkimi izgubami prestale zadnjo zimo v stalnih borbah s fašistično vojsko in odkorakale kot zmagovalke v dolino med osvobojeno slovensko ljudstvo. Zakipelo je svobodno življenje po slovenskih dolinah in nad grobovi hrabrih borec, Tavčmanovega Francija-Lenarta, Zupančevega Hanzija, Matije Verdника-Tomaža, Mire, Olge, Katree, Hobelovih bratov in tisoč dru-



ZUPANC JANEZ



ANTON HOBEL



FELIKS HOBEL



FRANC HOBEL



KNEZ iz Lepene

# ŽRTVAM

Kot žrtve ste padli v borbi za nas,  
da srečo, svobodo bi užival trpin.  
Do smrti svobodi je služil vaš glas,  
pogumno ste zrl v gotovi pogin.

A kadar svoboda zasije nam spet  
in vaše se želje spolnijo,  
takrat se spominjal še pozni bo svet  
junakov, ki v grobu trohnijo.

V razkošnih palačah piruje tiran  
in v vinu utaplja bojazen  
a roka pravice že dviga se nanj  
in piše na steno mu kazni.

A prišel bo dan, ko se ljudstvo zbudil,  
se dvigne po zmagi k svobodi.  
Vam, bratje, pa pesem ljubezni doni  
in večna zahvala vam bodi!



REŽIKA MALEJEVA

zemljo na Koroškem in slovenski narod se mora boriti še naprej za svojo svobodo in dajati zanjo nove žrtve. Tatjana, ki je kot mlada partizanka doživela zmagovito nad nacizmom, je morala pasti kot žrtev za končno osvoboditev Slov. Koroške. Mnogi hrabri borci, ki so bili kot koroški partizani odlikovani, pohvaljeni od maršala Tita in maršala Aleksandra, morajo danes trpeti zaničevanje in preganjanje. Tisti junaki in antifašistični borci, ki so doprinesli za zatiranje narode največje žrtve s tem, da so tvrgali in žrtvovali življenje za njihovo svobodo in ki so se za strani zaveznikov borili za skupno stvar in niso štedili svoje krvi v borbi, so danes izpostavljeni blatenju, zaničevanju in preganjanju s strani

združene mednarodne reakcije in ostan-  
kov fašizma. Njihov boj še ni končan in  
trajal bo vse dotlej, da se bodo narodi  
končno osvobodili narodnega in social-  
nega zatiranja.

Slovenski narod na Koroškem trdno  
veruje v mago pravice in bo neomajno  
nadaljeval borbo, ki so jo začeli njegovi  
najboljši sinovi. Nadaljeval bo borbo  
tistih junakov, katerih oporoka je za-  
pisana s krvjo na slovenski zemlji, do  
končne zmage in združitve z vsemi bra-  
ti v Titovi Jugoslaviji. Svet mu je spom-  
in na vse tiste, ki so dali življenje za  
svobodo kot antifašistični borci s puško  
v roki in katerih grobovi leže po pokop-  
ališčih in gozdovih širom Slovenske  
Koroške in na one, ki so padli kot žrtve

fašistične podivjanosti na gestapovskih  
moriščih.

O tej hvaležnosti slovenskega ljudstva  
na Koroškem in o njegovi odločni volji,  
da bo izpolnjeval oporoko svojih hrabri-  
rih sinov in hčera, bo za vse čase pričal  
veličastni spomenik antifašističnim bor-  
cem-partizanom, padlim za svobodo Slo-  
venske Koroške, ki bo stal na grobu 85  
partizanov v Št. Rupertu pri Velikoven  
in bo kazal vsemu ljudstvu pot k svobodi  
ter ga pozival v borbo proti krivici.

T. J.

## Zadružna zveza zahteva svojo imovino

prečiti vsaj izročitev zadružne imovine,  
da bi onemogočili poslovanje zadrug. Za-  
to je deželna zveza nemških zadrug v  
svojem poročilu navedla samo imovinsko  
stanje, kakršnega so ji izročili ges-  
tapovski komisarji, z dodatkom, da je  
razpolagala z aktivnimi in pasivnimi po-  
stavkami do višine nekdanjega lastnega  
kapitala slovenskih zadrug. Kot take  
aktivne postavke smatrajo tudi prodajo  
inventarja in nepremičnin slovenskih za-  
drug. Slovenska zadružna zveza pa o za-  
drugah, ki so jih nacistični komisarji sa-  
mi upravljali ali pa so jim postavili na-  
cistične odbore in so razprodajali nepre-  
mičnine, sploh ni prejela poročil. Na ta  
način hočejo obdržati v svojih rokah slo-  
vensko narodno imovino, sklicujoč se na  
»zakonitost nacističnih odlokov, in slo-  
venske zadruge naj bi se odrekle vsej  
imovini, ki jim je bila ukradena od na-

cistov.

Slovenske zadruge pa se tej imovini  
ne bodo nikdar odrekle, ker je to last  
slovenskega naroda na Koroškem in je  
bila zaplenjena v zvezi z načrtom za  
njegovo uničenje. Vsaka igra s to imovi-  
no je zločin nad slovenskim narodom in  
vsako sklicevanje na »zakonitost od-  
lokov o zaplenbi in združitvi z nemški-  
mi zadrugami je poskus dajati nacistič-  
nim zakonom v Avstriji še dalje veljavo.  
Prav v teh dneh, ko je pred sodiščem  
največji krvnik slovenskega naroda na  
Koroškem, zahteva slovenski narod po-  
pravo vseh krivic in škode. Likvidacija  
slovenskega združništva in rop imovi-  
ne je del celotnega načrta, po katerem  
naj bi z gospodarskim uničenjem bilo  
omogočeno popolno iztrebljanje sloven-  
skega naroda na Koroškem. Slovenski  
narod pa si je z orožjem priboril zmago

nad svojimi grobokopi in tudi v borbi za  
svoje narodno imetje ne bo odnehal,  
dokler mu ne bo vrnjeno vse, kar si je  
s trudom in delom pridobil.

Slovenska zadružna zveza je v svoji  
vlogi na koroško deželno vlado dne  
22. 9. 1947 ugotovila zahrbtno igro ce-  
lovških reakcionarjev in zahtevala vrni-  
tev vse zaplenjene imovine. Zaplenba  
njene imovine po nacistih ni bila ne go-  
spodarsko, ne pravno, temveč politično  
vprašanje. Zato zahteva slovenski narod  
popravo vse škode in krivic. Zadružna  
zveza zahteva vso zadružno imovino,  
ki je bila zaplenjena. V tej zvezi je Za-  
družna zveza zahtevala, da deželna vla-  
da s pravnimi ukrepi zagotovi gospodar-  
sko poslovanje slovenskih zadrug, izlo-  
čitev vse njihove imovine iz imetja  
nemških zadrug. Vse kupo-prodajne po-  
godbe o premičninah in nepremičninah  
in druge spremembe lastninskih pra-  
vic se morajo razveljaviti. Deželna vlada  
naj skrbi za to, da se izsledijo in vrdne vsa  
premična last slovenskih zadrug, ki je  
bila raznešena in pokradena. Za vse iz-  
gube pa zahteva Zadružna zveza polno  
odškodnino.

FRANCE BEVK:

10

## KAPLAN MARTIN ČEDERMAC

Čemu ga je strupeno oplazil z jezikom?  
Čedermac si ni mogel očitati niti naj-  
manjšega koristoljubja... Izenada se  
je zavedel mučnega, ponižujočega polo-  
žaja, porodila sta se mu hribovska trdota  
in trma. Če je kaj storil napak, bo za  
njihove duše sam odgovarjal pred Bogom.  
Jezzo je stresel nad dečki, ki so  
stali v gruči in zijali.

»Kaj stojite in zevate kot kavke! V  
cerkev! Nato se je obrnil do mož. »Če  
kdo misli, da ne zaslužim kruha, ki mi  
ga dajete, je rekel s tresočim se gla-  
som, »naj me zapodi, ko znova stopim  
v njegovo hišo.«

Možje so molčali; bili so zmedeni, ne-  
kateri so z očitkom premerili kovača.

Tedaj je pristopila stara Breškonka,  
upognjena obstala pred kaplanom in  
dvignila sklenjene roke, kakor da ga  
moli.

»Naj nam ne zamerijo, gospod,« je go-  
vorila z vročim, starčevskim glasom.  
»Nikomur naj ne zamerijo! Kadar je

otrok tepen, vpije; saj razumejo. Če bi  
bila to božja šiba, gospod, vse bi pre-  
nesli, ne bi godrnjali. Pa božja šiba to  
ne more biti, jelite, da ne? Bog ne more  
biti krivičen... Jelite, da ne? Naj nam  
ne zamerijo...«

Besede, ki so bile izgovorjene brez  
jeze in upora, iz tihe bolečine, iz gro-  
zotnega začudenja starke, ki se je vse  
življenje v svojem jeziku z zaupanjem  
obračala do Boga, so Čedermaca zadele  
v dušo. Moj Bog, kaj mu to pravi, saj  
stokrat razume! Za hip je pozabil na  
žalitev, vzelo mu je glas. In ne bi se  
hotel več zagovarjati. Nagibe, zakaj jim  
je pridigal laški, je rajši zamolčal...  
Gledal je po ljudeh; med njimi je šu-  
melo kot v čebelnem panju. Od njihove  
prepadenosti in užaljenosti ni bilo  
več daleč do dvoma o božji pravičnosti  
... Jezus! Zdrnil se je.

»Bog nas ne bo zapustil,« je dvignil  
rok. »Ali mislite, da mene ne boli? Saj  
sem rekel, da me. Kakor ogenj me peče.  
Zaupajte v božjo pravičnost! Do nad-

škofa pojdem, v Rim pojdem, če treba  
... Dotlej bomo pa molili... Zdaj pa v  
cerkev! Pol ure smo zamudili...«

Med opravičilo je bil raztresen; pred  
očmi se mu je nenehoma obnavljal pri-  
zor pred cerkvijo. Oživljale so se mu iz-  
govorjene besede in mu strupene legale  
v srce. Žalostile so ga. Zamižal je za  
trenutek, kakor da bi hotel s tem vse  
zatrei. Ni bilo mogoče.

Ko je dvignil monštranco, v katero  
je sijal ozek sončni plamen, da se je  
vise lesketala, so se mu mrzlično tresle  
roke. Obhajala ga je taka zmeda občut-  
kov, da bi se bil najrajši razjokal.

### Drugo poglavje

Bilo je na nedeljo. Nebo je bilo mrko  
in sivo, sonce je le kdaj pogledalo skozi  
razpoke oblakov. Prejšnji dan se je bi-  
la izdivjala nevihta. V strahotni sopa-  
rici, ki je jemala sapo, so se bili izza Mije  
privalili hudourni oblaki. Točc ni bilo;  
nastala je ploha z viharjem, ki je vil  
vrhove dreves, lomil veje, trgjal listje in  
sadje. Nebo se po nevihti ni takoj zjas-  
nilo. Oblaki so se vlačile plasti megle in  
raztegnili od gore do gore; drobno je deže-  
valo vso noč in šele zjutraj ponehalo.

Zelenje se je bilo osvežilo, zemlja je  
dišala po vlagi, zrak je bil hladnejši, v  
prirodi je ležalo jesensko občutje. Po  
obronkih so se vlačile plasti megle in  
plezale do vrhuncev. Dopoldan je bil kot  
zagrnen v žalost, popoldne pa je zapi-  
hal vetrič, stresal deževne kaplje z vej,  
sušil listje in travo; oblaki so se začeli  
trgati, na pobočja so legle svetle lise  
sonca.

V Rupi je bilo žeganje. Čedermac je  
bil, kakor vsako leto, povabljen na kosi-  
lo. Odklonil je; morda se zgleda proti ve-  
čer. Prinesli so mu bili pošto, da je  
mater slabše, odšel je k nji... Res, ma-  
terine moči so pojemale. Jasno je bilo,  
da je ne črpa le bolezen, ampak v večji  
meri žalost in skrb. Zgledala je sina,  
se pogovorila z njim, ki se je delal  
vedrega, in odločnega, pa se je počutila  
krepkejšo. Saj ga ni mnogo izpraševa-  
la. To je bilo Čedermacu po volji, ni ji  
rad razlagal svojih skrbi. Uro časa je po-  
sedel ob njeni postelji, jo držal za izsu-  
šeno roko in jo gledal, potem ga je mati  
začela siliti na pot. Naj gre v Rupo; saj  
bi bilo grdo, ako se ne zgleda, ko so ga  
povabili. Ni mu bilo za družbo, a ma-  
ternim besedam se ni mogel upirati;  
vdal se je.

Hodil je naglo kljub svojim letom.  
Tenka, izlizana suknja, ki se je že pre-  
livala v raznih barvah, se mu je divje  
opletala okoli nog. S palico je zdaj pa  
zdaj z deško objestnostjo udari po kaki  
veji, ki je visela na pot. Razmišljal je,  
obnavljal v duhu bližnjo preteklost. Bil  
je na videz dobre, razigrane volje, a v  
duši sta se mu nabirali jeza in upornost.  
Kdaj pa kdaj je dal svoji misli  
poudarka z glasno besedo. Vsakokrat se  
je zdrnil, dvignil glavo in se ozrl. Niko-  
gar ni bilo na tej samoti. Visoko v hribu  
se je pastir kratkočasil z zateglim nape-  
vom neznane pesmi.

Obšel je poslednji obronek, pred se-  
boj je zagledal Vrsnik. Ležal je na po-  
ložni vzpetini gorskega kolena, na dru-  
gi strani grape, ki je rezala pobočje v

# ZAPISKI S POTI PO POLJSKI

Veliko poljsko industrijsko središče Lodz je med vojno ostalo docela neporušeno. Zaradi svojih ogromnih tekstilnih tovarn, ki so med največjimi v Evropi, je bilo to mesto v vojnem času nepsredno vključeno v nemški rajh. Kljub temu so prebivalci Lodza trpeli pod hitlerjevskim terorjem, saj je bilo pobitih ogromno število meščanov.

Danes živi tu 600.000 ljudi. Podržavljene tekstilne tovarne obratujejo z vso zmogljivostjo in se približujejo predvojni višini proizvodnje.

Lodz, ki slovi po delavskem gibanju in revolucionarnih tradicijah, je danes močno kulturno središče. V njem ima sedež Zveza poljskih pisateljev. Mnogo književnikov se je zaradi stanovanjske krize v Varšavi nastanilo tu. Vse tiskarne so se ohranile. Delavstvo je v stalnem in živem stiku s poljskimi kulturnimi delavci.

V Lodzu ima Poljska lastno gledališče. Ustanovili so ga še na sovjetskih tleh, ko se je poljska armada borila skupno z Rdečo armado za osvoboditev Poljske. Slovit poljski umetnik in ravnatelj tega gledališča Leon Šiler, je lani ustanovil državno višjo gledališko šolo, ki je začasno še v Lodzu.

V državnem gledališču poljske vojske smo prisostvovali predvajanju poljske klasične opere Boguslavskega in Jana Štefanija, »Krakovljani in gorštaci«, katero so prvič predvajali v Varšavi leta 1794. V njej se živo odražajo vplivi buržoazne revolucije v Franciji leta 1789. V dialogih v začetku in na koncu predstave je Šiler povzdignil lik velikega poljskega umetnika in rodoljuba Boguslavskega ter primerjal njegovo borbo z borbo poljskega naroda v mračnih dneh hitlerjevske okupacije. V končnih scenah je Šiler za pravilno tolmačenje takratnih naprednih težnj Boguslavskega dodal stihe o poljskih mejah na Odri in Nisi in o pomoči, ki jo nudi Sovjetska zveza za uresničenje stoletnih pravic poljskega naroda. Burno odobravanje je dokazalo, da državno gledališče poljske vojske nudi ljudstvu živo, resnično in sodobno umetnost. S to predstavo je državno gledališče poljske vojske tolmačilo preteklost in sedanost ter obenem pokazalo pot v bodočnost.

V mestu Wroclavu, ki so ga zemljevidi še pred dvema letoma označili kot Breslau, so popolnoma izginili sledovi stoletnega nemškega gospostva. Mesto je zgrajeno na obočjih reke Odre. Poljaki so v tem industrijskem mestu, ki ima več kot 600.000 prebivalcev, izbrisa-

li številne napise in naslove, ki so spominjali na nekdanje izkoriščevalce. Poljaki iz središča Poljske in oni, ki se vračajo iz Jugoslavije, Francije in Belgije, se še vedno naseljujejo v mestu in vključujejo v življenje svoje domovine.

V današnji wroclavski državni tovarni vagonov so našli samo 15 % strojnih naprav, ko je Rdeča armada zavzela mesto. Nemci so tu proizvajali V 2. Danes izdelujejo tu nove vagonne za šleski premog in pulmane, ki brzi po gosti železniški mreži poljskega zapada.

Ko hodimo skozi ogromne tovarniške dvorane, ko motrimo ladjedelnice na Odri, neštevilne tovarniške dimnike, iz katerih se valj gost dim, ulice polne gradbenega materiala, ko opazujemo profesorje in študente pri predavanjih na wroclavskih klinikah, se vedno spominjamo delavca v wroclavski tovarni vagonov, ki nam je rekel: »Videli ste, sedaj pa sodite sami, kaj sta ustvarila poljski delavec in delovni izobraženec.

Krakov, po katerem je pustobil in kradel krvnik poljskega naroda, generalni guverner Hans Frank, je bil stara poljska prestolnica. S tem mestom, ki je ostalo nepoškodovano, je najtesneje povezana zgodovina poljskega naroda ter razvoj poljske znanosti in umetnosti. Divni arhitektonski spomeniki ob Visli živijo, skozi čudoviti Wawel neprestano korakajo sprevidi poljske mladine. Poljski otroci poslušajo učiteljeve be-

sede na grobu Mickiewicza in pazljivo motrijo vse sledove poljske zgodovine. Se nedavno niso smeli ničesar vedeti o svojem narodu, o njegovi junaški preteklosti, o pesnikih in učenjakih. Niso imeli šol, knjig učiteljev, niso imeli mladosti, bili so tuji na domači zemlji.

Mirni in resni stoje otroci pred Kopernikovim spomnikom, pred portretom Marije Curie Sklodovske in v varšavski cerkvi sv. Križa, kjer je pokopano chopinovo srce.

V Poljski močno občutimo, da smo v slovanski državi. Starejši ljudje skoraj vsi govorijo ruski. Mladini, ki je odrasla po prvi svetovni vojni, poljski reakcionarni krogi niso dovoljevali, da se uči ruskega jezika.

V novi demokratični Poljski je ruski jezik obvezen od prvega razreda srednje šole. Sovjetsko-poljsko društvo širi med prebivalstvom sovjetske knjige in časopise.

Ugled nove Jugoslavije je na Poljskem zelo velik. Ljubezen Poljakov do Jugoslavije je iskrena. Poljaki z največjim zanimanjem spremljajo življenje v Jugoslaviji. Tovarniški delavci, književniki in državni voditelji bi hoteli čim bolj spoznati Jugoslavijo.

Prav tako je Češkoslovaška deležna globokih simpatij poljskega ljudstva.

Nova demokratična Poljska se hitro razvija. Tesno je povezana z demokratičnimi slovanskimi državami s Sovjetsko zvezo na čelu. Napredna politika poljskih državnikov prispeva znaten delež za okrepitev miru in demokracije v svetu.

## TA TEDEN

### SE SPOMINJAMO

25. 10. 1864 je bil rojen Aleksander T. Gračaninov, ruski skladatelj.
26. 10. 1850 je bil rojen Janez Šubic, slovenski slikar.
27. 10. 1835 je bil na Podrečju na Sorškem polju rojen Simon Jenko, pesnik in novelist.
28. 10. 1918 je bilo proglašeno v Ljubljani in Zagrebu združenje avstrijskih Jugoslovancev v samostojno državo.
28. 10. 1918 praznujeta bratski češki in slovaški narod obletnico svoje osvoboditve. Tega dne je 28 let od proglašenja neodvisnosti Češko-slovaške republike.
20. 10. 1815 je bil rojen Ljudevit Štur, zakonitelj slovaškega knjižnega jezika. Umril je l. 1856.
29. 10. 1941 je bil na spominski dan osvoboditve izpod avstrijskega jarma prvi praznik OF in prva množična demonstracija slovenskega ljudstva proti okupatorju.
29. 10. 1889 je umrl znameniti ruski učenjak, filozof in revolucionar N. O. Černiševski. Rojen je bil l. 1288.

## Knjige na filmskem traku

V Sovjetski zvezi snemajo stare in redke knjige, časopise in rokopise na filmski trak. V teku treh mesecev letošnjega leta je posnel oddelek za mikrofilmanje okoli 300.000 strani redkih in dragocenih knjig in rokopisov. Besedilo knjige srednje velikosti se posname na filmskem traku 4 m dolžine. Takšen posnetek shranijo v škatlico iz bakelita in se ohrani potomcem.

Tvornica za optične instrumente v Moskvi je izdelala tudi prve aparate za čitanje teh mikroknjig in prehaja zdaj k serijski proizvodnji. V državni knjižnici Lenina posluje odsek za mikroknjige že štiri mesece. Teksti, posneti na filmskem traku, se projektirajo s steklenim zaklonom teh aparatov v naravni velikosti.

S tem so najredkejša in najstarejša knjige, ki z njimi razpolaga Sovjetska zveza, postale dostopne širokim slojem ljudstva. V prejšnjih časih so redke

knjige čuvali v posebnih shrambah in predalih. Na vpogled so jih dobili samo učenjaki in strokovnjaki. Zdaj pa že vsaka knjižnica v Sovjetski zvezi lahko nabavi filmski posnetek redkih knjig in rokopisov. Knjige se v rokah čitateljev obrabljajo in polagoma uničujejo, zlasti stari primerki. V bodoče se knjižne redkosti in rokopisi sploh ne bodo več dajali na vpogled v Sovjetski zvezi. Napravili bodo od njih samo filmske kopije in redkosti bodo s tem postale splošno dostopne. Mikroknjige so prikladne tudi zategadelj, ker se lahko namestijo na skraj-

Izdajatelj, lastnik, odgovorni urednik lista: dr. Matko Scharwitzl, Wien XVI, Ottakringgasse 83. — Glavni urednik: dr. Franci Zwitter. — Uredništvo in uprava: Wien IV, Waaggasse 6/II. Telefon B 21-5-50. — Podružnica uprave: Celovec (Klagenfurt), Völkermarkterstrasse 21/I. — Tiska: »Globus«, Zeitungs- Druck- und Verlagsanstalt G. m. b. H., Wien I, Fleischmarkt 3-5.

no majhnem prostoru. V majhni omari, ki meri približno poldrugi meter, je mogoče shraniti okrog tri tisoč mikroknjig.



## SMEJMO SE

### PRI FOTOGRAFU

Na Dunaju je prišel k fotografu možak, da bi ga fotografiral. Postavil se je pred aparat, a držal se je kisló, da mu je dejal: »Nasmejte se, no malo!« »Zakaj«, je vprašal možak. »Ali sta morda Figl in Schärfl podala ostavko?«

### NI RES

Službeno so dementirali vest, da za slovenske časopise v Celovcu nimajo prostora. Res je le, da za edini list koroških Slovencev ni prostora.

dva dela... Postal je, se oprl na palico in si obrisal potno čelo. Hoja ga je bila uznajala.

Zagledal se je v vas, ki je ležala pred njim kakor na povešeni dlani. Na ozkem položajšču, tik nad vasjo, je stala kaplanija. Kakih petdeset korakov v stran je v bregu slonela cerkev. Nizka, z veliko lopo, tako starinska in ljubka, da mu je ob pogledu nanjo zmeraj vzdrhtelo srce. Zvonik je bil novejši, a ves zatemnel; ponižen je stal ob strani in se zlival z ozadjem. Iz večje daljave je bil skoraj neviden. Ob ovinku ozkega klanca so v tesni skupini stale hiše. Neometane so kazale sivo kamenje, podobne so bile majhnim trdnjavam. Leseni mostovi in velika zašarjena dvorišča. Sadovnjaki, vinogradi in njive. Zaplate obdelane zemlje so podpirali in obkrožali sivi zidovi, med njimi so tekli kolovozi in steze. V osojni strani brega so se raztezale senožeta in pašniki. Strmine, grmovje, verige skal, kakor da bi gora razkazovala gola rebra. In više na obronku, prav do vrha griča, gozdni košatih kostanjev, ki so v polkrogu obdajali vas. Mogočna debla, odlomljeni vrhovi, odkrhnjene veje, mlada podrast. Kozje steze, ki so begale vsekrižem, brez pravega cilja. Med skalami suha trava, tu pa tam gladka, zelena trata. Vsa tista zemlja do vrha Mije in nizdol do Nadiže bridka ko pesem o pelinu. Siromaštvo, ki je vpilo v svoji lepoti, je spomladi in poleti za silo pokrivalo zelenje. Zdaj pa se je poletje že nagibalo v zaton, zrak se je ohladil, prvi listi so javeli. Zeleni plašč se bo od dne do

dne bolj redčil in odkrival siromaštvo... Nebo na zapadu se je zjasnilo, posijalo je sonce, se prelivalo skozi veje in se v zlatih lisah igralo na tleh. Priroda je bila tiha, mirna, le listje je rahlo trepetaló v sapi.

Čedermac je čustvoval. Njegova, njihova zemlja! Tega se še nikoli ni tako jasno, tako sladko zavedel kakor ta dan. Srce se mu je odpiralo kakor ob pesmi, s katero ga spaja tisoč lepih spominov. Pogled mu je splaval po bregu, po zverženih obronkih Mije, preskočil Nadiško dolino in se ustavil na pobočju Matajurja, na zverženih obronkih Kolovrata. Stara gora, samostan in cerkev na strmih vrhuncih, ki se zdi naslikana na nebo. In vasi, vasi, vasi s sivimi hišami, belimi cerkvami, vinogradi, njivami, sadovnjaki in gozdji... Vse na las podobne Vrsniku. Rončine in griči, ki se polagoma spuščajo proti jugu, do Čedada in Furlanske ravnine.

Med gledanjem mu je pesem v sreču polagoma izzvenela, obšle so ga druge misli... Ozrl se je v dolino in se spustil po stezi, ki je vodila v Rupe.

\*

Kaplan Čedermac ni slutil, kako hudo nezadovoljen bo z današnjim obiskom. Kljub temu je s tesnim občutkom v sreču stopal v Rupe, trapilo ga je očitjanje in sramovanje. Brez dvoma, kot ogenj se je bilo razneslo blizu in daleč, kaj se je ono nedeljo godilo v Vrsniku. Med hojo mu je glava zdaj pa zdaj zlezla med ramena, a jo je zopet dvignil. Ali je bilo ponekod mar boljše? Slabše je bilo!

Saj se ni utegnil z nikomer posvetovati, zato je delal po svoji glavi in preudarku, po trenutnem domisleku. Ali naj se zato za vedno izogiblje tovarišem? Porazgovoril se mora, da najde opore v svojem sklepu. Poleg tega je kdaj pa kdaj ljubil humor in veselo družbo. Ob takih slovesnih prilikah se je ob vinu razvezala beseda, gospodje niso bili tako tesno do vratu zapeti kot pred verniki, ampak so si odkrili nekaj človeški slabosti.

Ko je vstopil in so ga tovariši pozdravili z veselimi vzkliki, se je ves zmedel. Prostorna izba, v kateri se je temno pohištvo kar izgubljaló ob stenah, je bila zakajena s tobakovim dimom. Za dolgo, pogrnjeno mizo so sedeli gostje ob črni kavi in kozarcih vina. Domači kurat Potokar se je dvignil in mu stopil naproti.

Dobrodošel! Že so mislili, da ga ne bo. Don Jeremija, ki je bil ta dan nenavadno zresnjen in molčeč, ga je potegnil na stol poleg sebe. Gospod Martin se je smehljaj. Ljubše bi mu bilo, da bi mu ne posvečali toliko razigrane pozornosti. Ni mu ušlo, da je kaplan Španjut, krepak mož, nekaj let mlajši kot Čedermac, gostih rjavih las in širokih ličnic, trčil s komolecem mladega Skubina, ki je sedel poleg njega. Preslišal je bil, kaj je rekel, da so se zasmeli, in se je zbežal ozrl po obrazih.

»Le počasi!« je kaplan Orehovec dvignil kazalec in zapretil Španjuto; bil je visokorasel petdesetletnik, prikupnega obraza, že zelo osivel. — »Le počasi! Čedermac je le pol grešnika. Pol je pridigal po laško, pol pa je slovensko molil. Še vedno smo v večini.«

»Kaj boš, vina ali kave?« je ponujal Potokar. »Daj rajši vina! Saj ni kaka kislica. Iz Brd so mi ga pripeljali.«

»Bric zmeša glavo.« Čedermac je samo skril. Besede so go bile zadele, ni mu bilo do smeha, le kisló se je na smehnil. Ali gre glas o njem fes že po vsej dolini? Peklo ga je, rad bi bil vzel za šalo, če bi bilo mogoče. »Čemu bi bil tako občutljiv?« si je prigovarjal. »Pa saj mi je glava že tako zmešana«, je dodal iz svoje poslednje misli. »Te dni res ne vem, kje se me drži.«

»Saj je z nami prav tako«, je rekel Potokar. »Prav tako, nič drugače.«

Španjuto so se hudomušno svetile oči. »Martin! Da so te bili Vrsničani hudo prijeli? Res?«

»Žal, da niso povsod Vrsničani«, je don Jeremija pomagal Čedermacu, ki je bil ostal brez besede. »Da bi bili, bi bilo marsikaj drugače. Tvoji bi se menda ne uprli, pa če bi jim turški pridigal.«

Zasmeljali so se, Španjut najglasneje. Ni zameril takim besedam, ljubil je je-dek, grotesken humor. Po svoji njanosti je bil nekam oglat, kmečki; iz oči sta mu gledali hudomušnost in zvitost, vselej je z ostrim čutom zavohal nevarnost in ostajal za gričem. Imeli so ga za čudaka; bil je priljubljen zaradi svoje surove odkritosti.

Ti si podpisal?« mu je Čedermac ponudil tobačnico čez mizo.

»Trikrat!« je vrgel Orehovec malec pikro. »Teško je čakal, da so mu pri-nesli.«

(Dalje)